

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

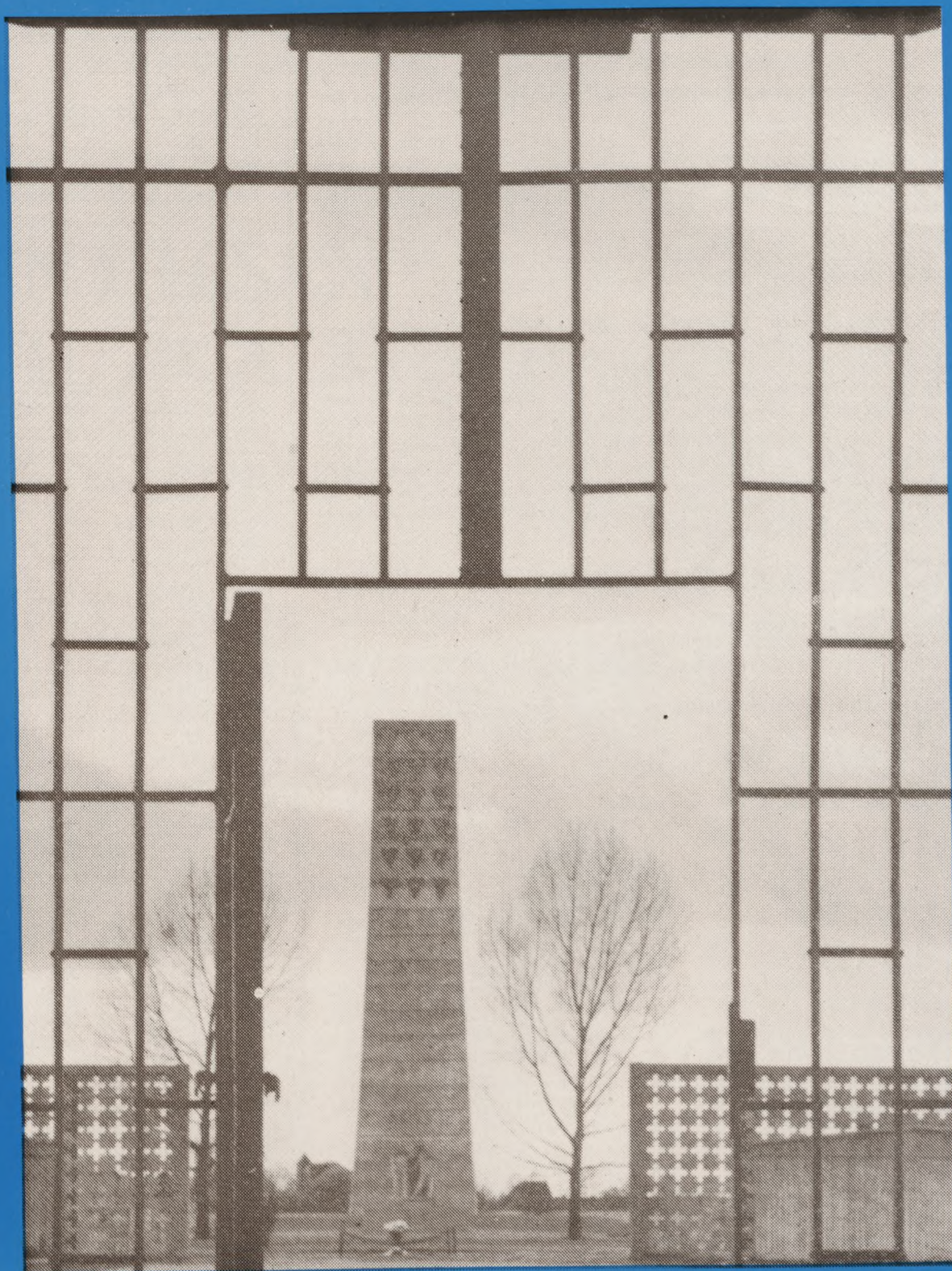
Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Pigtraad-Gestapofangen

Nr. 4
Aug.
1978

Den nuværende indgang til Sachsenhausen (ved Berlin). Det store monument bærer 18 trekanter, kaldet vinkler. Den røde vinkel var symbolet for politisk (antinazistisk) fange. Lejren er nu mindepark, indviet for 17 år siden.

Kammeraternes Hjælpefond

Stiftet 1945

Henvendelse om hjælp i henhold til fondens fundats rettes til fondens formand, general F. B. Larsen, Kongstedgården, 4293 Dianalund.

Henvendelse ang. feriehjemmet på Kegnæs rettes til skoleinspektør Johs. Fosmark, Chr. Winthers Vej 1, 8600 Silkeborg.

Medlemmer: Iflg. fundatsens paragraf 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre. Danske sydslesvigere, der ikke har dansk indfødsret, men i øvrigt opfylder betingelserne, kan også optages, ligesom personer med norsk indfødsret, der har været bosiddende i Danmark og har øvet aktiv indsats i frihedskampen, også kan optages som medlemmer.

Formål: Iflg. fundatsens paragraf 14 skal de midler, fonden har stillet til rådighed til uddeling, fortrinsvis komme deporterede, sekundært alle de, der som følge af deltagelse i frihedskampen har været arresteret og interneret, til gode tilligemed disse sidstes efterladte. Kammeratskabshjælpen ydes til: 1) Kammerater, hvis helbred på grund af frihedskampen har lidt sådan skade, at de ikke økonomisk er i stand til at give deres børn den uddannelse, som de ellers ville have fået. 2) Børn efter faldne kammerater. - Beløbet skal fortrinsvis anvendes til at give børnene en uddannelse som den, deres far ville have givet dem, hvis han var blevet i live. 3) Tilskud til særlige formål udover de ovenfor under 2) nævnte til kammeraternes enker og børn. 4) Tilskud navnlig som hjælp til studieophold, rekreationsophold her i landet eller i de andre nordiske lande - og andre lignende øjemed.

Forretningsudvalget:

Formand: General Fl. B. Larsen, Kongstedgården, 4293 Dianalund.
Tlf. (03) 56 02 07.

Næstformand: Civilingeniør Mogens Dyre,
Hestehavevej 3, Sjellerupskov, 6430 Nordborg. Tlf. (04) 45 86 22.

Kasserer: Bankprokurist Olav Holst, Bengtasvej 6, 2900 Hellerup.
Tlf. (01) 62 77 80

Sekretær: Skoleinspektør Johs. Fosmark, Chr. Winthers Vej 1, 8600 Silkeborg.
Tlf. (06) 81 07 09.

Kontorchef, cand. jur. Hans Andersen,
Onsgårdsvej 17, 2900 Hellerup. Tlf. (01) 61 18 91.

Den øvrige bestyrelse består af:

Skræddermester Povl Brandt
Glerupvej 19, 2610 Rodovre
Tlf. (02) 91 13 72

Overlærer Preben Feddersen
Caroline Amalievej 11
5874 Lundeberg, Hesselager
Tlf. (09) 25 14 77

Overpostbud E. Holger Grome
Tårnby Torv 24, 2770 Kastrop
Tlf. (01) 50 33 86

Sparekassedirektør Einer Hauberg
Holballe 3, 6473 Tandstlet
Tlf. (04) 44 76 04

Rektor Paul Holt
Præstevangsvej 35, 8210 Århus V
Tlf. (06) 15 48 05

Direktor G. Jespersen
Gullestrupvej 7, 7400 Herning
Tlf. (07) 12 11 84

Oberst K. Kjeldsen
Rollosvej 3, 5200 Odense V
Tlf. (09) 16 86 03

Tandtekniker Leo Kaeraa
Dalsvinget 1, 8270 Højbjerg
Tlf. (06) 27 04 28

Arkitekt Ove Chr. Lembcke
Brødregade 19, 8900 Randers
Tlf. (06) 42 51 30

Kontorchef O. Olesen
Leonorasvej 8, 9000 Hasseri, Aalborg
Tlf. (08) 18 04 51

Redaktør Johs. Rasmussen
Omkulevej 9, 7100 Vejle
Tlf. (05) 82 65 72

Provst Poul Riis
Herrestræde 1, 4200 Slagelse
Tlf. (03) 52 05 33

Solveig Skjøtt
Dalso Park 128, 3500 Lille Værlose
Tlf. (02) 48 56 74

Fhv. justitsminister Knud Thestrup
Rosenvængets allé, 10,3, 2100 Kbh. Ø
Tlf. Øbro 41 72

Bladet

Pigtraad - Gestapofangen

Udkommer med 7 numre i år.
(De lige mdr. + sept.)

ABONNEMENT

Bengtasvej 6, 2900 Hellerup.
HE 77 80
Giro 9 31 54 54

Eventuelle fejl i besørgelsen af bladet rettes lettest og hurtigst ved henvendelse til udleveringspostkontoret.

ANNONCER

Chr. Winthers Vej 1,
8600 Silkeborg
(06) 81 07 09.

Ved indbetaling af gaver benyttes girokonto nr. 6 45 30 58.

REDAKTION

Johs. Fosmark
(ansvarshavende)
Chr. Winthers Vej 1,
8600 Silkeborg.
(06) 81 07 09.
Frode Toft,
St. Kongensgade 63,5,
1264 København K.
(01) 15 59 57.

FJERRITSLAV AVIS OFFSET

INDHOLD:

Hilsen til 29. august.	87
Erindringer fra Sachsenhausen	88
Øjenvidneskildring fra Shellhuset	90
Dødeligheden	94
Runde dage.	98
Foreningerne	98
Sammenslutningen.	98
Erhvervshæmmede	98
Gestapofangerne	100
Neuengamme.	102
Theresienstadt.	103
Fra redaktionen	104
Frihedsmuseet	104
Mindeord.	104
Bøger	106
Adresseliste	108

De efterfølgende numre af vort blad udkommer 15/9, 15/10 og 15/12. Stof fremsendes 4 uger før de nævnte dage.

Pigtraad-Gestapofangen

NR. 4

AUGUST 1978

32. ÅRGANG

Organ for Kammeraternes Hjælpefond og Sammenslutningen af dansk fanger fra
Frihedskampen 1940-45

Buchenwald-klubben . Dachau-klubben . Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen . Landsforeningen
Gestapo-Fangerne . Hannover-Stöcken-gruppen . Horserød-Foreningen . Landsforeningen af kz-fanger fra
Neuengamme . Ravensbrück-gruppen . Sachsenhausen-foreningen . Stutthof-foreningen . Theresienstadt-foreningen

EN HILSEN TIL 29. AUGUST

De ser efter faklen i stormen

De ser efter faklen i stormen.

Under okkupationen bragte grænselodserne ved Norges bjergfulde grænser titusinder af forfulgte og truede i sikkerhed ved at føre dem over bjergene, ofte gennem skove, ofte gennem søer eller over søer.

Efter indsatsen gik de tilbage til deres dont uden at sikre sig skrevne beretninger om deres indsats, ofte gjorde de sig ikke engang rigtigt klart, at deres indsats var noget særligt.

Den norske digter Nordahl Grieg har skrevet sin hyldest. Jeg piller en enkelt linje ud, den hvori han siger:

De ser efter faklen i stormen.

Det er kendetegnet på al sand frihedskamp, at den anføres af en eller flere fakkelbærere, ja, alle, der kæmper, er fakkelbærere. Det giver dem rankhed. De har en motivation for deres handlinger.

Det er så vigtigt, at faklen er der. Først må den tændes. Det er betingelsen for, at den kan lyse og varme. Og det var udfordringen, der tændte faklen, for de trampede på os. De gjorde det med deres jernbeslåede støvler, ikke blot på vore veje, gader og marker, som om de var deres. Men de trampede også på dem, der vovede at tænke, mene, sige eller skrive noget andet end det, deres fører-

ged havde autoriseret som højeste og eneste sandhed.

DE TRAMPEDE på vore frihedsidealer, der har sine som tre grundpiller retten til frit at tænke, tro og tale.

Udfordringen tændte en fakkel, frihedsfaklen. Den lyste op i mørket og fortalte, at selv om en psykopat i München råbte og skreg, var det dog kampen værd at sætte et andet livsmønster op mod skriget, der lød: Fører befal, og vi følger. Vort modstykke blev: Du skal være tro mod din overbevisning, og du skal handle i overensstemmelse med din overbevisning.

Frihedsfaklen i Danmark lyste op, så vi kunne se den rette vej: Retten til at kæmpe for en menneskeværdig tilværelse i stedet for en tilværelse med et liv som slaver, der kun måtte eet: Marchere og brøle: Ja, ja, til alt det, som psykopaten fra München hvædede.

Frihedsfaklen blev grebet af *mange unge*, unge, der harmedes over uretten: At vort land blev okkuperet, et land, der fra Arilds tid havde bygget tusinder af små huse og hjem, hvor en far og mor i kærlighed til børnene og slægten havde slidt og slæbt i håb om at skabe en bedre fremtid for sig selv og børnene, de børn, der var det kæreste, de ejede.

Faklen blev båret frem af *fuldvoksne mænd*, der målbevidst gik til modstand mod vold og uret.

Den blev båret frem af *kvinder*, som hos børnene fremelskede kærlighed til hjemmet, og en - måske stiltfærdig - men dog ofte lidenskabelig fastholden ved retten til at værne om egen og andres rede.

Faklen blev båret af *studerende*, der med stor viden og indsigt som baggrund pustede de nazistiske sæbebobler i stykker, sæbebobler, der gjorde det tyske folk til overmennesker. Nazisterne kaldte sig arier, der havde både ret og pligt til at herske over alle andre. Ariet, der så det som en ophøjet pligt at udrydde østfolkene og folk med en måske krum næse og måske mørkt hår, folk, der ofte ved deres dygtighed, ja, begavelse, havde givet de tyske såkaldte arier mindreværdsfølelser, så de blev onde, hadefulde og hængerrige.

Men faklen lyste op og gjorde sandhed til sandhed, usandhed til usandhed, løgn til løgn.

Faklen lyste og gjorde det muligt at finde vej i det mørke, som nazikvæget havde *sænket over Europa*.

Faklen blæser ikke ud i modvind, dens flamme næres tværtimod af modvind. Den giver ikke op. Den lyser og varmer blot mere.

Faklen kan ikke lide, hvis der er vindstille. Den kan ikke lide tåge, for tåge sænker et slør af usikkerhed og svaghed og slører alt til. Men selv vindstille eller tåge kan ikke slukke faklen, den er der, og når stormen atter bryder løs, vil den på ny fungere som vejviser.

Faklen skal også i dag lyse og vise vej, den skal varme, så kolde hjerter og hjerter forstår, at over alt andet hæver sig retten til som frie mennesker at leve som frigjorte mennesker, der lever og ånder for kampen for sandhed og ret.

Johannes Fosmark

Erindringer fra Sachsenhausen

Af den tyske KZ-fange Oskar Sahlberg

Nazistisk optagelse af »dagligstuen« i KZ-lejren Sachsenhausen. Nazistynet følte sig meget generet af de autentiske beretninger, der efterhånden sivede ud om livet i lejrene. Man modgik ved gennem det officielle Scherl-Bilderdienst at udsende beroligende fotos. De stod gratis til rådighed. Teksten på disse sider fortæller sandheden om lejren.

Da jeg i 1942 kom til Sachsenhausen, blev vi bogstavelig talt udladet, hurtigt ned fra lastbilen og i løb gennem porten, hvor vi så skulle stille os op. På porten stod: Arbeit macht frei.

Jeg havde tilbragt 6 år i tugthus og lærte mange at kende, bl.a. Mathias Thesen, der havde været i Sachsenhausen, og som havde fortalt os, hvordan her var. Jeg havde således visse forestillinger, og så vidste jeg, at løsladt blev jeg ikke. I Berlin, hos Gestapo, havde de sagt: Tænk ikke på det foreløbig. Så jeg tænkte: 6 års studier har jeg haft, det tæller som fagskole - det skrev jeg sågar til min mor - og nu kommer højskolen. Og nu må jeg se, om jeg kan klare den.

Jeg er murer af profession, og Gustl Sandtner sagde: »Du kommer nok i Kommando Bau-Unterhalt, så kommer du meget omkring og kan få at se, hvad der sker«. Jeg har set meget - og meget har jeg undladt at se - og jeg har berettet om det.

Jeg har også undertiden gjort ting, hvor jeg tænkte: Kan du forsvare det?

F.eks. da nazisterne i 1943 stod ved Stalingrad og det store kapløb begyndte, da gik det løs med hylen og tænderklapren. Donnerwetter, russerne har slået hele den 6. armé. Og i lejren blev SS-erne helt vilde og sagde: »Derude fryser vore soldater, og dette rak her ligger med uldtæpper«.

DER BLEV GIVET ordre til at tage tæpperne fra køjerne og bringe dem »nach vorn« (d.v.s. op til porten). Der var en tom barak, hvor de blev indleveret, og så skulle de sendes til fronten som gave til den frysende hær.

Vi traf straks vore forholdsregler. Vi kørte frem med trækvognene. Det var tilrettelagt, men jeg tilstår, at jeg lige så gerne havde sagt: »Kammerater, rend mig et vist sted og lade mig være i fred«. For jeg vidste, at blev jeg taget, så var det slut, så var det galgen.

Nå, men på den ene side af barakken lod SS-erne tæpperne bringe ind, og inde i barakken stod vore kammerater og lod så mange tæpper som muligt række ud af et vindue. Og jeg kørte en stor del af disse tæpper tilbage i lejren igen. Vi lærte at leve og handle i fællesskab og samtidig som enkeltpersoner at være ansvarlig overfor de andre.

I SOMMEREN 1943 brød jeg sammen, fik maveblødning og nyreblødning. Det stammede nok fra torturen hos Gestapo. Jeg blev pryglet, så jeg fik nøglebensbrud, slået i nyrepartiet, så nyrene næsten var slået løse. Da jeg 6 uger senere kom til Moabit i varetægtsfængsel, var min urin endnu helt grøn. I lejren gjorde man eksperimenter med os med noget kemisk fedt. Kammeraterne stjal medicamenter og gav mig indsprøjtninger. Jeg

blev holdt på revieret (sygebarakken) til sommeren 1944, så kom Bruno Leuschner og sagde, at jeg skulle opereres. Jeg sagde til ham og til Hanns Rothbarth, der var med: »Kære venner, ikke af SS. Jeg vil ikke være forsøgskanin. Men skal det være, så prøv at få det klaret illegalt i nat«.

Leder af revieret var dengang SS-læge dr. Baumkötter, men fra 1943 arbejdede her fangelæger. Vi havde således norske læger, bl.a. dr. Sven Oftedal, en polsk læge Witold Zigorowski og dr. Emile Coudert, en franskmænd.

UMIDDELBART derefter kom det til arrestationer i lejren, og det begyndte på revieret: Bruno Leuschner, Hanns Rothbarth, Gustl Sandtner, også en Lagerälteste, og nogle fra »Schreibstube« (lejrkontoret, der hovedsagelig var bemandet med fanger). Anledningen var, at man var på sporet af den illegale organisation i lejren. SS mente nu at have fanget den illegale lejrledelse. I lejren var der ikke alene politiske, men også kriminelle elementer, der gjorde fælles sag med SS samt spioner, der direkte arbejdede for Gestapo og SS. Og nogle af dem angav vore kammerater.

Gustl Sandtner fortalte mig, at da han blev hentet på »Revier 3« var en af de »asociale«, August Born, med og råbte) »Hvor er radioen, som du hører illegale nyheder på?«.

Selv blev jeg i juli 1944 hentet på revieret, og vi blev samlet - over hundrede fanger - i Block 58. Denne blok var isoleret og forholdene virkelig grusomme. Indbyrdes havde vi god kontakt, men det var umuligt at organisere noget. Vi fik kun mørkt brød og intet andet. Og da jeg stadig led af min maveblødning, så det sort ud for mig. Jeg fik igen maveblødning og kastede også blod op.

VI BLEV AFHØRT med brutale metoder. Bl.a. ville SS have oplyst, om man hørte til gruppen »Rote Kuhle«. Det stykke brød, vi fik hver dag i lejren, kaldte fangerne »Kuhle«, og når vi kunne undvære et stykke, blev det samlet og givet de sovjetiske eller andre fanger som en solidaritetsgave.

Det var altså de såkaldte »Rote Kuhle« og denne indbyrdes hjælpeaktion ville SS gøre til en modstandsorganisation. De havde en teori om, at fangerne havde organiseret en slags fangeselvstyre i lejren, det passede ikke, ledelsen havde SS-erne. Men vi havde naturligvis tilkæmpet os flest mulige funktioner i lejren for at udnytte dem så vidt det var muligt. Det var en forbitret kamp: De ville gennemføre deres planer, og vi søgte at afsvække dem.

SIDEN slap nogle af os ud fra blok 58, mens andre blev anbragt der.

Jeg skulle tilbage til revieret. Der var hul på min mavesæk, og man måtte slæbe mig derhen, jeg var helt grågul.

Om søndagen kom nogle kammerater for at se til mig, Walter Nelkowski og andre, de ville tage afsked med mig. Når mine egne kammerater faktisk havde opgivet mig, måtte jeg selv gøre mig fortrolig med tanken: Nu går

du kaput, og jeg var da også af og til i en depressionstemning. Men jeg gjorde modstand og bad dem skaffe mig kortet i »Völkischer Beobachter« (nazipartiets avis), hvor fronten var aftegnet - hvor mange kilometer nazisterne havde måttet løbe fra Stalingrad. Og Leuschner sagde: »Menneske dog, du er jo med igen. I går ville vi ikke have givet meget for dig, og i dag vil du drøfte storpolitik«. Det gjorde mig i godt humør. Thomas Meinusch, der arbejdede i revieret, tilføjede: »Hvad vil der så ske nu, du gamle militærstrateg?«.

JEG kom på operationsbordet, og i spejl-billedet i lampekuplen kunne jeg se dr. Coudert føre operationskniven, og jeg opfattede, at han sagde: »Fordømt, et hul som en næve«. Men i min tågetilstand opfattede jeg ikke mere, kun husker jeg, at jeg tænkte, at nu er det slut, de syr dig til igen, og så er det fyraften.

Efter operationen kom en svær tid. I flere dage kunne jeg intet synke. Thomas Meinusch fortalte senere, at jeg flere gange i vil-delse havde protesteret og sagt: »Jeg vil ikke opereres af nazibanditten«. Den tilsynsførende SS-læge, Gabele, der havde hjulpet ved Couderts operation, hørte det engang og ville vide, hvad det var, jeg sagde. De fik det bortforklaret, men for at hindre mig i at sige mere, trak de min tunge ud og satte en stor klips på den. Derfor var min tunge blevet så op-svulmet, at jeg intet kunne synke.

DEN FRANSKE LÆGE, dr. Coudert, havde en god indflydelse på dr. Gabele, og det kom os til gode. Engang kom en udenlandsk kommission på besøg, spanske fascistiske repræsentanter, og Gabele lod mig føre frem for at gøre lidt reklame for sig selv og prale med, at han havde opereret mig. At han så længe beholdt mig på revieret var også et spørgsmål om magt. Der var divergenser mellem SS og sær-kommissionen fra SS, der snuste rundt i lejren for at opspore SS-mændenes korruption.

I LEJREN var en buk, som fanger blev lagt på til afstraffelse og slået med okseremspisken, man måtte selv tælle slagene højt, og talte man forkert, måtte man ofte begynde forfra. Vi måtte imens stå ret og så gik det løs: klask, klask, klask.

For mig var det hver gang, som om man stak mig med en nål eller en kniv. I begyndelsen hørte vi, at der blev talt og så efterhånden kun klynken ved hvert slag, fra 5 op til 180.

En tysk fange, Reinhold Scheil, fik engang 180 slag. Hans sædeparti var derefter helt dødt, men han overlevede dog i nogle år. Men en lille russisk dreng, 14 eller 15 år gammel, havde i virksomheden, hvor der blev lavet værnemagstornystre, skåret sig et stykke læder ud til en skosål. Han blev lagt på bukken, fik 75 slag, hvorefter han blev hængt i galgen. Det var grufuld at overvære.

Jeg ville overleve eller kæmpe til sidste blodsdråbe. Den bulgarske leder Dimitroff sagde: Man må vælge, om man vil være hammer eller ambolt. Og jeg ville være hammer.

Hvis vi opdagede, at SS have en eller anden

Himmler (i midten) og minister Frick på besøg i Sachsenhausen. Billedet er fundet hos SS-manden Heinz Baumkötter.

Vi fik at vide, at de skulle »på transport«. Men i autogaragen ved krematoriet blev de skudt, og næste dag fandt vi Mokrys nummer. De fejge SS-ere havde selv brændt de 27 om natten i krematoriet. Men vi vidste besked, og vi fandt Mokrys nummer.

Jeg tænkte ofte, at jeg kunne blive blød og bryde sammen, men jeg må have haft livsmod nok. En, der kæmper, er jo ikke altid modig, og jeg har mødt mange, som man troede var blødagtige. For os bygningsarbejdere var en vis robusthed naturlig, som arbejder er man vant til en hårdere tone. Men en mand som pastor Niemöller eller pastor Schneider, de var også med i kampen, ikke kun med hænderne i lommen, men aktive modstandere af fascismen. De var parate til konsekvent at gå modstandens vej.

Til gengæld var der nogle, der ingen holdning havde, og de måtte som regel opgive.

plan for, så søgte vi straks at foretage modforholdsregler.

Den 11. oktober 1944 blev der bragt håndjern og kæder til »Schreibstube«, og 27 fanger blev ført frem fra blok 58, deraf var så vidt jeg ved 23 tyskere, især de ledende folk som Ernst Schneller, Mathias Thesen, »Lagerälteste« fra revieret Heinz Bartsch og flere andre. Det gik rundt som en løbeild. Intet kunne afværges, men vi måtte vide besked. Og da en fange ved navn Mokry blev kaldt frem, »Mokry, fertig machen. Nach vorn« var planen i orden.

MOKRY havde løsnat fangenummeret på buksebenet og holdt det løst i hånden. Når han var klar over, at det var slut - og slut ville det blive, det vidste vi - skulle han kaste nummeret fra sig.

De 27 blev lænket sammen og om aftenen efter appellen på en lastbil kørt ud af lejren.

**Det er kun i Provinsbanken
De kan få en..**

PROVINSBANKEN
til at tale med

Øjenvidneskildring af bombardementet på Shellhuset

Af redaktør C. Næsh Henriksen

Det brændende Shell-hus, optaget under branden efter bombardementet.

Mange af os har sikkert en klar forestilling af den dag, da krigen for alvor kom til Danmark - bombardementet af Shellhuset, der var et sørgeligt monument over nazismens og dens håndlangeres terrorregimes hærgen i besættelsestidens Danmark.

Shellhuset blev jævnet med jorden, men det gik ud over andet og mere, trods en glimrende planlægning for bombardementet.

Må jeg her minde om ulykken på Den franske Skole i Frederiksberg Alle.

ANGREBSBØLGEN bestod af en række enheder, tre i hver, og så skete der det, at lederen af den tredje bølge - føreren af flyet på fløjen af denne bølge - mistede herredømmet over sin maskine, da den i sin lave højde tordnede mod en projektormast på terraintet på Københavns godsbanegård nær Dybbølsbroen på Vesterbro.

Ved sammenstødet blev lemmene til bomberummet revet op, og en af lemmene plus en bombe styrtede ned på Søndre Boulevard eller i en af sidegaderne til denne. Her eksploderede bomben, men hvad værre var: Flyet - en Mosquito-bomber som alle de øvrige - ændrede umiddelbart efter kurs på grund af skaden fra sammenstødet med projektormasten, og efter fortvivlede forsøg fra besætningens side - man havde formentlig forsøgt at bringe maskinen ind over »skoven« - Frederiksberg

Have - styrtede maskinen med sin farlige bombelast, vistnok to eller tre bomber, ned nogle få hundrede meter fra havens hovedindgang i det der den gang hed Alleenberg-Garagerne. Bomberne eksploderede og en vældig røgsky steg op over garagekomplekset og bølgede for vinden hen over Den franske Skoles højere bygninger. Skolen var nabo til garagekomplekset.

DA DE efterfølgende to bølger - ialt seks Mosquitos - så røgskyn, har deres mandskaber åbenbart troet, at det var bombemålet. De lod deres bombelast falde over skolen, og både den og det omkringliggende kvarter blev meget stærkt ødelagt, og mange danske, først og fremmest børn i Den franske Skole blev dræbt.

I årene efter blev rejst en mindesten i Frederiksberg Alle på det sted, hvor skolen havde ligget, og hvert år den 21. marts bliver der henlagt blomster ved denne sten.

Adskillige piloter, der den gang deltog i Shellhusangrebet har i årenes løb besøgt den, bl.a. aktionens leder, airmarshall Embry, som nu er død. Han boede i sine sidste år sammen med sin familie i Australien. Også de Shellhusfanger - danske naturligvis - som sad i den såkaldte Gidsletage under taget i Shellhuset og slap med livet i behold, har år efter år på bombedagen lagt kransen såvel her som ved mindetavlen ved det nye Shellhus i

Kampmannsgade ved Vestre Farimagsgade i det indre København. Alt i alt overlevede 27 danske fanger i gidselcellerne bombardementet, mens 7 blev dræbt.

ØJENVIDNE TIL BOMBARDEMENTET AF SHELLHUSET

Hvad angår selve bombardementet af Shellhuset fristes jeg til at fortælle nogle erindringer fra min journalisttid, dels på Politiken, men i lige så høj grad fra min tilknytning til det illegale Information, der ikke mindst var talerør for Frihedsrådet og den såkaldte »Skyggeregering« i Danmark til den øvrige danske illegale presse.

Vi var tre, der ledede dette foretagende efter stifteren Børge Outzes og hans næstkommanderende, redaktør Sigvald Kristensens flugt til Sverige. Outze var fra Nationaltidende, Sigvald fra Socialdemokraten, nu Aktuelt.

Vi tre, der førte det illegale Information videre, var Kaj Johansen, Landbrugsrådet, Eigel Steinmetz, Nationaltidende, og undertegnede.

Jeg stod på Rådhuspladsen udenfor Politikens hus og talte med en af vore yderst værdifulde kilder, souchefen i det illegale kriminalpoliti - tyskerne havde jo allerede i september 1944 sat dansk politi ud af spillet, og de, der ikke nåede at »gå under jorden« var blevet sendt til tyske koncentrationslejre.

Den pågældende politimand, senere kriminalinspektør Hans Christensen, som jeg stadig mødes med, var midt i beretningen om modstandsgruppen Holger Danskes likvidering af tre danske stikkere, der via de berygtede Hipofolk arbejdede for Gestapo (Geheime Staatspolizei), der havde sit hovedkvarter i Shellhuset.

PLUDELIG lod der et vældigt brag. Umiddelbart efter så vi en jager drøne lavt over Rådhuspladsen. Den kom fra Jernbanegade-siden og fortsatte over Politikens Hus i retning mod Frue Kirke over Vestergade. Samtidig sendte den en serie maskingeværprojektiler mod beskyttelsestårnet på taget over Dagmarhus, som tyskerne også havde beslaglagt. Kanonen på dette tårn var imidlertid ubemandet og stod indsvøbt i sit sejldugsdækket.

Sandheden var den, at det engelske luftangreb, skønt deltagermaskinerne - jager og bombere - havde overfløjet hele Danmark fra Vesterhavet i vest til København i øst, var kommet for tyskerne som - for at bruge en gammel vending - juleaften over kællingen.

Det danske politi, som tidligere havde søgt for forvarsling, når et luftangreb på dansk område kunne ventes, var sat ud af spillet, og tyskerne selv var ude af stand til at varetage opgaven - eller skal vi sige Hipo-landsforræderne, der jo havde overtaget, eller gav det udseende af at have overtaget en del af politiets opgaver.

Men Hans Christensen og jeg stod altså på Rådhuspladsen - eller rettere: Vi var løbet i ly bag plakatsøjlen overfor Politikens Hus, da

den engelske jager dukkede op og affyrede salven mod maskinkanonreden på Dagmarhus.

MIN FØRSTE TANKE var at få at vide, hvad der var sket. Jeg løb ind i forhallen til Politiken og fik telefonforbindelse med Falcks Redningskorps. Jeg fik at vide, at Shellhuset var bombet og Den franske Skole og en række ejendomme var beskadiget mere eller mindre. Jeg sprang på min cykel, Hans på sin, og jeg kørte til Falcks Hovedstation i Tietgensgade - jeg var forøvrigt også pressesekretær i korpset - og her fik jeg vagtmesteren til at stille en kravnvogn med chauffør og udrykningsflag til min rådighed.

Samtidig tog jeg en brandhjælm - den har jeg stadig som et minde - og en stationsleder-kappe fra en tilfældig knage i mandskabs-

Politimanden C. Lyst Hansen (optaget 1943). Han kaldes med rette helten fra Shellhuset.

rummet. Yderligere uniformsudstyr var der ikke tid til, og så kørte vi under hornfanfarer mod Shellhuset.

På Axeltorv blev vi stoppet af en gruppe maskinpistolbevæbnede Hipo-folk og en af dem, åbenbart »kommandanten« - trådte frem og spurgte, hvor vi skulle hen?

Jeg pegede mod røgskyen over Shellhuset og søgte at gøre mit svar lige så barsk som hans spørgsmål:

- Det var sgu' et dumt spørgsmål. Ka' I ikke se røgen der? Falck er tilkaldt for at yde hjælp.

Mindre sikker end til at begynde med trak flokken til side og gav plads for kravnvognen, og således nåede vi frem til Shellhuset.

DER VAR NU ikke meget at stille op. Flere andre Falck-køretøjer og brandvæsenet var nået frem, en del ødelagte tyske biler og mange tyske soldater, der havde været på vagt ved husets indgange, lå dræbte på gaderne, og vi kørte rundt om huset.

uno X

Bensin Fyringsolie

Eigil H. Larsens Eftf.

v.P. Juul (k-z. 67.975)

St. Strandsstræde 11
(v. Kongens Nytorv)

Flagfabrik

1255 København K
Telefon (01) 11 07 87

Det illegale Informations redaktion efter at Børge Outze var flygtet til Sverige. Fra venstre C. Næsh Hendriksen, Eigil Steinmetz og Kai Johansen. Optagelsen er fra 1944. Den skyldes BT's gadefotograf.

Ole Lippmann (Major Lund) modtager general Dewing i Københavns lufthavn den 5. maj 1945.

På afstand så vi folk flygte, men kun i to tilfælde fik vi fat i en dansker, der havde været til afhøring hos Gestapo, efter at de var kørt til Shellhuset fra Vestre Fængsel. De to blev kørt i sikkerhed et godt stykke fra Shellhuset.

Desuden opdagede vi et bombeuhul, hvor murene var styrtet ned i kælderen, fire penge-skabe, og en del papæsker. De blev senere fjernet af folk fra Holger Danske og Henrik Gener-gruppen, der optrådte som entreprenørarbejdere under oprydningen.

Stadig brug for hjælp til gamle modstandsfolk

Af Niels A. Eigenbroth

Frihedsfonden har indtil nu haft 12.000 klienter, og den har formidlet 40 mill. kr. i understøttelse, uddannelsesstøtte og anden bistand til folk, der satte førlighed og helbred til i modstandskampen eller i tysk fangenskab samt til enker og børn efter omkomne.

Der melder sig stadig nye klienter, alene i det sidste halvår 118 tidligere modstandsfolk, 42 søfolk, der sejlede i allieret fart under krigen, og 37 enker, som måtte have bistand.

Alligevel er Frihedsfondens bestyrelse indstillet på at ophæve fonden i 1980, og det vil være ti år senere, end nogen havde forudset, da Frihedsfonden blev startet ved krigens ophør.

Beslutningen har vakt ængstelse i fangesammenslutningerne, og sagen har været ført frem i folketinget, hvor socialministeren mente, at en eventuel fort-

TYSKERNES STIKKERKARTOTEK - OG EMNER FOR ANHOLDELSE FUNDET OG SENERE BRUGT

Tre af pengeskabene var imidlertid tomme, det fjerde indeholdt - en tysk admiralsuniform med sabel og trekantet hat. Derimod blev der gjort et særdeles værdifuldt fund - en halv snes pap-arkivæsker. De indeholdt dels navne på en række tyskbetalte stikkere, dels navne på folk, som Gestapo var på sporet af eller som blot skulle anholdes på mistanke.

Hele dette arkiv blev overgivet til det illegale kriminalpoliti, der fra sine kontorer rundt om i byen sørgede for at sende folk ud for at advare de efterlyste eller deres familier, mens landsforrædderne gemtes i kartotek, et materiale, som siden blev et værdifuldt led i opklaringsprocesserne efter Tysklands sammenbrud og retsforfølgelsen herhjemme.

STANDET AF HIPOER

Vi kørte også til Frederiksberg Alle - et ry-stende syn. Også her blev vi standset af Hipoper, men fik lov at fortsætte til ulykkesstedet, Den franske Skole.

Her var samlet adskillige pårørende til børn, der lå begravet under ruinerne. Flere redningsfolk, bl.a. en politimand - civil - fra det tidligere Frederiksberg Politi, der satte livet til, da man krøb ned gennem et kældervindue til kælderen, hvor nogle børn og nonner efter sigende var spærret inde. Netop som de nåede et stykke hen ad gangen brød det ovenliggende loft og murene til sidegangene sammen - man så aldrig hverken redningsfolkene eller børnene i live mere.

sættelse alene må bero på fondens bestyrelse.

For mange mennesker er det uforståeligt, at der stadig anmeldes nye invaliditetssager med forbindelse til krigen.

Hertil siger Frihedsfondens formand, overlæge dr. med. *Jørgen Kieler*, som selv var deporteret til Porta koncentrationslejr under besættelsen, at det ikke er overraskende hverken for kz-fanger eller for læger.

- Den ekstreme stress i forbindelse med langvarige sulteperioder skabte kredsløbslidelser, som i mange tilfælde først bliver invaliderende efter mange års forløb.

UDDANNELSE

Vi ønsker af flere grunde at standse Frihedsfondens virke i 1980, men derfor kan vi ikke vende ryggen til proble-

merne, siger *Jørgen Kieler*. Vi har i de senere år haft mange uddannelsessager, hvor vi har hjulpet børn af døde eller invaliderede modstandsfolk, men i fondens bestyrelse mener vi, at vore unge nu må leve på lige fod med andre unge i landet. Derimod føler vi stadig et stærkt ansvar for de syge og for enkerne. Selv om Frihedsfonden ophører, må det ikke komme dem til skade, som i overensstemmelse med frihedskampens principper har søgt at klare sig så længe, som overhovedet muligt. De må ikke stå uden bistand, fordi de har ventet.

Derfor er registreringsarbejdet særlig vigtigt i Frihedsfondens to sidste arbejdsår, men vi må også sikre en form for bistand efter 1980.

BISTANDSKOMITE

Vi har også forhandlet med sikringsstyrelsen, som er interesseret i et fortsat samarbejde. Derfor vil Frihedsfonden i sit næste bestyrelsesmøde tage stilling til et forslag om, at der med virkning fra 1980 etableres en snæver bistandskomité, bestående af en læge med særligt kendskab til kz-opholds følgesygdomme, en socialrådgiver og en administrationsteknisk sagkyndig samt et eller to medlemmer, som har rod i modstandsbevægelsen.

Filbinger igen under anklage

Bonn, 12/6

«Filbinger var nazist og handlede som nazist», skriver ugemagasinet *Der Spiegel* i dag om Baden-Württembergs ministerpræsident, efter at forfatteren Rolf Hochhuth har forelagt endnu et afslørende dokument om Filbingers aktivitet som ubarmhjertig marinedømmer i Norge i lang tid efter den tyske kapitulation.

Så sent som 19. juli 1945, 72 dage efter den nazistiske værnemagts betingelsesløse kapitulation på alle fronter, beklagede Hans Filbinger i et brev til, hvad han stadig betegnede som kommandanten for Oslo fjord, at en marinesoldat, der havde søgt tilflugt hos sin norske veninde, kun var blevet idømt seks måneders fængsel, selv om hans handling egentlig stod til dødsstraf.

- Tag Ders hat og gå, skriver Hochhuth og tilføjer, at Filbinger jo ikke vil komme til at lide nød, idet »vor fantastiske republik« vil sikre ham en pension på 10.000 mark om måneden, mens derimod moderen til den soldat, som Filbinger lod henrette, ikke får en eneste pfening.

Under stærkt pres af sine egne, trådte Filbinger tilbage som ministerpræsident mandag den 7. aug. Han føler sig meget forurettet.

FRIHEDSFONDEN BØR LEVE 5 ÅR ENDNU

Nogle betragtninger over konsekvenserne af Frihedsfondens eventuelle nedlæggelse

Jeg er overordentlig betænkelig ved, at frihedskampens ofres sagsbehandling fra 1980 skal overgå til sikringsstyrelsen - også selv om der i en overgangsperiode stilles erfarent personale fra fondens nuværende administration til rådighed for styrelsen.

Belært af erfaringerne fra bistandslovens gennemførelse siden april 1976 har jeg fået disse betænkeligheder.

Bistandslovens intentioner var at gennemføre en forbedret service for befolkningen både på det økonomiske

og det rådgivningsmæssige område samtidig med at forenkle administrationen.

Hvad skete?: Den ekspertise, der fandtes tidligere - hentet bl.a. fra børneværn, mødrehjælp, revalidering er på grund af stærkt forøget arbejdsbyrde og dermed manglende mulighed for dybtgående sagsbehandling nivel'eret i en sådan grad, at den har mistet sin betydning.

Når dertil kommer, at hjælp efter bistandsloven - i modsætning til socialreformen af 1933 - beror på individuelt skøn, betyder det, at den enkelte hjælpesøgende ikke kan få oplysninger om sine rettigheder - takster osv. samtidig med at kommunernes landsforening i udstrakt grad udfærdiger cirkulærer og bestemmelser - som vejledning ganske vist - men de fungerer i praksis i næsten alle kommuner.

Resultat: en - i loven utilsigtet - stramning af såvel personlig som økonomisk bistand. Et ganske tankevækkende resultat blev nylig nævnt i radio-

avisen: Specialarbejderforbundet i Skive ansatte en socialrådgiver til varetagelse af medlemmernes interesser i forhold til socialforvaltningen. Socialrådgiveren skaffede medlemmerne ca. 500.000 kr. i berettiget hjælp udover hvad de ellers ville have fået - dette i løbet af en kort periode. Dette er med til at bevise - hvad der i mange år har været min idé - at mennesker i nød bør have en »advokat« til at hjælpe sig over for de offentlige myndigheder.

En sådan velfungerende »klienternes advokat« har kammeraterne fra frihedskampen hidtil haft i Frihedsfondens. Der er endnu i en del år frem hårdt brug for den, og jeg vil derfor stærkt anbefale bestyrelsen at søge socialministeriet om fortsættelse f.eks. i yderligere 5 år.

Som medlem af Sachsenhausenforeningen ved jeg, at det optager mine kammerater dér stærkt, men jeg ved også, at andre af frihedskampens nuværende organisationer ser på samme måde på problemet og ønsker at støtte kravet om udsættelse af fondens opløsning.

*Peder Søgård
læge, Esbjerg*

Vi skaffer penge til huse.

Tænker De på tilbygning,
ombygning eller nybygning, så kontakt

Kreditforeningen Danmark

København:
Jarmers Plads 2,
1590 København V.
Tlf. (01) 12 53 00.

Århus:
Åboulevarden 69,
8100 Århus C.
Tlf. (06) 12 53 00.

Herning:
Viborgvej 1,
7400 Herning
Tlf. (07) 12 53 00.

Aalborg:
Algade 38,
9100 Aalborg
Tlf. (08) 12 53 00.

Odense:
Jernbanegade 16,
5100 Odense C.
Tlf. (09) 12 53 00.

Dødeligheden blandt danske KZ-fanger

Til brug ved Fangesammenslutningens og Frihedskampens Veteraners seminar om erstatningsloven og ved de videre forhandlinger om eventuelle ændringer i loven, havde professor, dr. med. Paul Thygesen udarbejdet en rapport. Fra denne rapport bringer vi følgende oplysninger om dødeligheden og dens variation blandt danske Tysklands-fanger under deportationen (og de første år umiddelbart efter hjemkomsten, d.v.s. indtil 1948):

Den gennemsnitlige dødelighed var 10%, varierende fra 3-4% til 28-30% indenfor en deportationstid, varierende fra et par måneder til ca. 1 1/2 år (gennemsnitligt 8-9 måneder).

Der er ikke fundet sammenhæng mellem dødeligheden og deportationstiden som sådan. Dødeligheden synes at have beroet på 3 forhold: Deportationens (meget forskellige) vilkår, fangernes alder og fangernes helbredstilstand forud for deportationen (i betydningen modstandskraft overfor fangevilkårene).

	Antal	Dødelighed
Jøder	475	12%
Politifolk	1902	4%
Grænsegendarmere	ca. 138	28%
»Asociale«	ca. 438	30%
Politiske (modstandsfolk)	ca. 1915	13%
Politiske (til tugthuse)	ca. 727	3%
Andre	ca. 200	?

Naziblad beslaglagt

NS KAMPFRUF

KAMPFSCHRIFT DER NATIONALSOZIALISTEN DEUTSCHEN ARBEITERPARTEI
AUSLANDS — UND AUFBAUORGANISATION

NUMMER 23

NOVEMBER/DEZEMBER 1977 (88)

Det er lykkedes det vesttyske politi at finde og beslaglægge det meste af oplaget af et nynazistisk blad »NS-Kampfruf«. Det beslaglagte blads forside er forsynet med det kendte nazistiske symbol: ørnen og hagekorset. Det frem-

går af forsiden, at det er nr. 23 af bladet. I bladet opfordres bl.a. til at likvidere den fhv. ministerpræsident Högnér, og den for nylig af terrorister myrdede italienske ministerpræsident Moro betegnes som »en rotte«.

Danske politifolk blev hårdt ramt i KZ-lejre

Den 19. september 1944 arresterede de tyske besættelsesmyndigheder i Danmark ikke færre end 1965 danske polititjenestemænd, der blev interneret i tyske koncentrationslejre.

I politiets årsberetning for 1977 oplyses, at af disse små 2000 politifolk er der nu kun 434 i tjeneste. 81 døde i koncentrationslejrene, 134 døde senere på grund af sygdom pådraget under opholdet i kz-lejre, og 36 døde af andre årsager.

Ikke færre end 322 blev afskediget på grund af sygdom pådraget i kz-lejre, 364

er blevet afskediget efter ansøgning på grund af alder, 205 er afskediget på grund af personaleindskrænkninger, 349 er afskediget af andre årsager og 31 er overgået til anden tjenestemandsstilling.

Den samlede politistyrke her i landet er i 1977 opgjort til 8.636 mand, hvilket er tre færre end året i forvejen. Deres gennemsnitsalder var 40,7 år mod 41,4 år i 1976. Der blev i 1977 antaget 410 nye politibetjente. Gennemsnitsalderen ved ansættelsen var 23,5 år.

TV gav døtrene vished

Los Angeles 5/6

Det er mere end 35 år siden den polske jøde, Debora Lea Fromer døde i en af Hitler-Tysklands koncentrationslejre. Men for nylig dukkede hun op på amerikanske TV-skærme i TV-spillet »Holo-caust« om Det tredje Riges jødeforfølgelser.

På et autentisk billede, brugt i TV-spillet, stirrede den skræmte kvinde ind i en tysk kameralinse, minutter før hendes henrettelse. Hun var ikklædt sin mands undertøj og et par lange, sorte læderstøvler, og holdt andre KZ-fanger under armene. Den lille gruppe stod foran dynger af lig.

Billedet var kun på skærmen i et glimt. Men det var nok til, at Helen Greenbaum i New Jersey nåede at genkende de lange støvler. Greenbaum og hendes søster, Rosalie Wattenberg, selv tidligere KZ-fanger, var iblandt de millioner af seere, som fulgte »Holo-caust« fire aftener i træk.

Var kvinden på billedet deres mor, som de blev adskilt fra i KZ-lejren, og hvis skæbne de aldrig fik vished for?

- Da jeg så billedet i fjernsynet, kunne jeg ikke sove, siger Helen Greenbaum. Med TV-selskabet NBCs hjælp blev billedet sporet til den amerikansk-jødiske komités bibliotek i New York, som huser tusinder af sådanne billeder, og efter timers søgen fandt søstrene billedet i en bog, udgivet i Tyskland.

- Det er mor, udrød Helen Greenbaum, som betragter billedet som endeligt bevis for, at moderen døde i KZ-lejren.

De to søstre selv blev ved verdenskrigens slutning befriet fra KZ-lejren i Dachau af amerikanske styrker. De har tidligere fået vished for, at deres far og en bror døde under jødeforfølgelserne, mens to andre brødre undslap.

For retten

München 8/6

SPD i Fürstenfeldbruck ved München kræver, at den 67-årige Josef Friedinger trækker sig tilbage fra en post som viceborgmester i kommunerådet i landsbyen Grafrath. Friedinger er tidligere medlem af det berygtede 1. SS-dødningshovedregiment, og i 1933 og 34 gjorde han tjeneste ved regimentet i KZ-lejren i Dachau. Den angrebne, der har siddet i kommunerådet i 23 år for CSU, siger, at »han ikke er sig nogen skyld bevidst«.

Dansk Handelsblad

Redaktion og ekspedition:
Fenrisvej 11 . 8230 Aabyhøj
Telefon Århus 06- * 15 80 11

kirkehaven til henstilling af blikkas-
serne.

EN AF VERDENS DEJLIGSTE HAVER

Netop her kunne findes en af verdens
dejlige havre i tilknytning til en af ver-
dens berømteste gågader og i ly af en af
arkitektens mesterværker. Det er
komplet ufatteligt, at de mange impli-
cerede fra fredningsfolk til provster og
ministerier og kommunalpolitikere
bliver ved at finde sig i dette skandaløse
forfald.

Så kan man sige, at det gør man altså
heller ikke længere end til efteråret,
hvor sagen har været drøftet i over 20 år
- for så begynder man at bygge en mur
til 800.000 kr.

ANLÆGGET ÅBNES NU

Man vil derefter tage fat på et pro-
jekt, som går ud på at åbne anlægget ud
mod Strøget, der hvor Kaare Klints
mindsesokkel (Monumentet for den
ukendte koncentrationslejringsfange) står.
I tredje fase vil man så give sig til at se
på, hvordan jordbundsforholdene kan
forbedres og græsset dermed komme til
at gro.

Op artiklen slutter med disse ord -
som vi fuldt ud kan skrive under på: -
Hvordan kan et kulturland i den grad
misrøgte sine værdier, og hvorfor kan en
sådan sag ikke løftes ud af kontor-
nusseriet, gøres til en folkesag og der-
med finde en løsning. I dag kan man
ikke færdes på stedet for affald, for
hundelort, selv gravene på siden af det
berømte Griffenfeldtske kapel er kræn-
ket af svineri.

Busketter burde have været renoveret
for år tilbage og selve møbleringen af
haven er i en fortvivlet uorden, adskil-
lige bænk er brudt itu, der er slet ikke
foretaget nogen ordning af siddemulig-
hederne og pladsernes hensigtsmæssige
placering.

Nu sker der noget ved Helligåndskirken

I Politiken for den 4. juli 1978 skriver
redaktør Henrik Sten Møller om anlæg-
get ved Helligåndskirken, at der nu i
første omgang skal opføres en mur langs
Valkendorffsgade og Niels Hemming-
sensgade. Vi gengiver hermed en del af
Sten Møllers artikel, idet vi er fuldt
enige i, at anlægget i øjeblikket er en
SKAMPLET. Sten Møller skriver bl.a.:

ANLÆGGET EN SKAMPLET

- En SKAMPLET kan man uden
mindste overdrivelse kalde anlægget ved
Helligåndskirken på Strøget. I et forsøg
på at rette lidt op på bedrøveligheden, er
det netop vedtaget at ofre 800.000 kr. på
opførelsen af en mur, som skal skærme
kirkehaven langs Valkendorffsgade og
Niels Hemmingsensgade. Problemet har
været drøftet i årevis. Det tager evig-
heder at få noget igennem på dette sted,
som omfatter en af Danmarks store kul-
turhistoriske rigdomme.

Forhandlingerne skal føres mellem
menighedsrådet, fredningsmyndig-
hederne, den kgl. bygningsinspektør,
Nationalmuseet, Foreningen til Hoved-
stadens Forskønnelse, Foreningen til
Gamle Bygningers Bevaring, Køben-
havns kommune (stadsgartneren),
provststudvalget og Kirkeministeriet.

Op, som kirkeværgen, politiassessor
Viktor Jacobsen udtrykker det (til Poli-
tiken), blot der et sted bliver sagt nej til
et forslag, må man begynde forfra. -
Men nu håber vi til efteråret at kunne gå
i gang med opførelsen af muren.

Murprojektet er en tvivlsom affære.
Det gælder en mur på 1,30 meters
højde, og den skal erstatte et jernræk-
værk, som hviler i en sandstenssokkel.
På grund af mange års misrøgt er denne
sokkel (i total forfald) og især dens por-
taler ved adgangsvejen fra Niels Hem-
mingsensgade har ligget væltet om i
længere tid.

Politiken fortsætter: Selve anlægget
er i total forfald. Blomster findes ikke
mere på stedet, buske og træer er øde-
lagt, jordbundsforholdene er så ringe, at
end ikke græsset kan gro. Overalt flyder
affald og skarn, låger er på flere steder
itubruddet. Man vader i hundelort, skønt
ordensreglerne tydeligt forbyder, at
hunde overhovedet ikke må medtages på
kirkepladsen, hverken i frihed eller i
bånd. Alligevel er det netop her, alle den
indre bys hundeejere tilsyneladende luf-
ter deres dyr.

Skønt parkering er strengt forbudt -
parkeres der dagligt biler i anlægget
endog kirkens tjenende ånder bruger

For retten

Wien, 5/6

Nazi-jægeren Simon Wiesenthal har sammen
med sine medarbejdere fundet frem til endnu
en krigsforbryder og siger, at »manden er en
af de tusinder, der lever blandt os under et
nyt navn».

Den 57-årige hollandsk-fødte Siert Bruins
slettede et bogstav i sit efternavn og kaldte sig
Bruns. Det lykkedes ham at holde sig skjult
indtil for et par måneder siden, da Wiesen-
thal fandt ham. Bruins blev arresteret tirsdag
af de tyske politi efter oplysninger fra Wiesen-
thal.

ANTON LASSENS EFTF. aps

MALERMESTER K. SALLING MØLLER

Grundlagt 1887

Håndværkervej 7 . Telefon 08-12 00 99 . 9000 Aalborg

Vesttysk politi slår til overfor »Wiking-Jugend«

Flensburg 5/7: Myndighederne vil nu endelig skride ind over for de nynazistiske, militante grupper. Den øverste offentlige anklager i Vesttyskland, Kurt Rebmann, har meddelt, at der er indledt politiundersøgelse mod 21 medlemmer af organisationen »Wiking-jugend«, hvis anfører er den 41-årige forretningsmand Uwe Rohwer.

De sigtes for at have købt stjålne udrustningsgenstande fra forbundsværnet, for at have overfaldet vagtposter fra forbundsværnet, for at have stjålet 1.000 skud ammunition, for ved at bankoverfald at have røvet 68.000 DM og for desuden at være ansvarlige for overfaldet på en hollandsk militær-enhed på NATO-øvelsespladsen Bergen-Hohne den 5. februar i år.

Det er første gang, der rejses tiltale mod en højre-ekstremistisk organisation i forbundsrepublikken efter den lovparagraf, der blev skabt for at ramme anarkistiske voldsforbrydere ved indførelsen af begrebet en terroristisk forening.

Der vil blive rejst tiltale mod de 21 »Wiking-Jugend«-folk for med deres kriminelle handlinger at have haft til hensigt at skaffe penge og våben til en terroristisk forening.

Protest mod SS-mand

Bonn, 21/7

Den 68-årige Kurt Lischka, tidligere næstkommanderende for de nazistiske SS-tropper i Paris, vil blive stillet for retten tiltalt for »meddelagtighed i drabene« på 33.000 mennesker, meddeltes det lørdag.

Meddelelsen fra den offentlige anklager i Köln kommer efter flere års undersøgelser gennemført af specialister i krigsforbrydelser.

Lischka, der bor i Köln, er den bedst kendte af omkring 40 mistænkte krigsforbrydere, der står over for at blive stillet for retten i Vesttyskland efter den vesttyske forbunds-dags godkendelse af en fransk-vesttysk konvention fra 1971.

Op ad muren

Ved en nynazistisk demonstration i Frankfurt i sommer optrådte nynazi-

sterne meget provokerende. Der blev hilset med nazi-hilsen, og der råbtes slagord som: »Stil folkeforrædderne Herbert Wehner og Willy Brandt op ad muren« (Wehner er medlem af Den tyske Forbundsregering, og Brandt er formand for det vesttyske socialdemokratiske parti).

Enestående arkiv til Krigsinvalidforbundet

Krigsinvalidforbundet har fået et enestående dokumentarisk kildemateriale fra krigstiden: avdøde ambassadør Peter M. Ankers arkiv fra den tid han var Norges representant i det internasjonale Røde Kors med bopel i Geneve. Ambassadør Ankers fremragende innsats for norske konsentrasjonsleirfanger i Tyskland og for flyktninger er vel kjent. Han klarte å bevare alt skriftlig materiale fra denne historiske tiden, som blant annet omfatter navnene på tusenvis av fanger. Hans enke, fru Harriet Anker, har ønsket at arkivet skal gå til Krigsinvalidforbundet, som fikk det overlevert forleden.

DEN STØRSTE UDFØRDRING, min mann fikk, var å hjelpe sine landsmenn som led nød, og det var for ham en både kjær og meget maktpåliggende oppgave.

(Griniposten)

Et godt eksempel

I den vesttyske by Ulm har garnisonschefen, oberstløytnant Karl Heinz Fink indført en ny og god tradition. Som led i uddannelsen af officersaspiranter foretages en besigtigelse af Fort Kuhberg, som nazisterne benyttede som KZ-lejr.

Besigtelsen ledes af en forening af tidligere fanger i KZ-lejren, hvor de tidligere fanger skildrer livet i lejren, og en slægtning af søskendeparret Scholl, der blev henrettet for illegal modstandsvirksomhed, fortæller om den antinazistiske modstandsbevægelse i selve Tyskland i Hitler-tiden.

HÆDESGAVE

Seminarirektor Palle Schmidt, Esbjerg, er af Sparekassen Bikubens lokale Esbjerg-fond blevet tildelt en særlig hædersgave på 10.000 kroner.

Palle Schmidt får hædersgaven for sin indsats som en af besættelsestidens historikere. Han har blandt andet indsamlet en del kildemateriale, f.eks. illegale blade, til belysning af periodens historie.

Dødsdom - men lever i socialt gode forhold i Bayern

Obersturmführer Søren Kann har en dødsdom hængende over hovedet. Han er tiltalt for sammen med to andre at have myrdet redaktør Carl Hemming Clemmensen, dræbt af otte skud fra forskellige våben, affyret på kort hold, og mens Clemmensen stod oprejst.

Søren Kann dukkede under jorden efter befrielsen som tysk landarbejder. Han sidder i dag i en ledende stilling som salgschef for et tysk bryggeri. Han har været eftersøgt i 33 år og vil forfærdelig gerne gense sin hjemstavn, men han viger tilbage af frygt for modtagelsen i Danmark.

Søndags-B.T., der har bragt historien frem, har spurgt flere om deres bedømmelse af sagen.

Clemmensens enke siger således: »Jeg håber, at Søren Kam har det skidt med sin samvittighed.« Rigsadvokat Per Lindgaard: »Loven er uforældet. Der vil ske omgående efterforskning, hvis nogle pågribes.« Professor Mogens Fog: »En Guds lykke, hvis de ikke tør vende hjem.« (S er eftersøgt). Frode Jakobsen: »Ingen kan være interesseret i at få flere sager.«

For gennemsnitsdanskeren er sagen ikke udviklet. Sagen er ikke forældet. Den er uforældelig.

Ingen benådning af Hess

Bonn 9/6

Sovjetunionen har afvist en vesttysk anmodning om at benåde den nu 84 årige krigsforbryder Rudolf Hess, der siden 1947 har siddet fængslet i Spandau-fængslet i Vestberlin.

Det var ifølge kilder i Bonn den vesttyske præsident, Walter Scheel, der under den sovjetiske stats- og partichef Leonid Bresjnevs besøg i Bonn i maj fremkom med anmodningen om at benåde Hess. Bresjnev svarede, at en sådan benådning ikke kunne komme på tale.

Rudolf Hess, der fungerede som Hitlers højre hånd, blev ved Nürnberg-processen i 1947 idømt livsvarigt fængsel for sine forbrydelser under Den anden Verdenskrig.

Den gamle krigsforbryder er den eneste fange i det 600 celler store Spandau-fængsel, som på skift bevogtes af amerikanere, briter, franskmænd og russere.

*

NACHSCHUB

Jeg står i rækken.
Ryster af kulde og sult.
Mon der bliver noget tilovers?

Kold regn.
De grå kapper skimtes utydeligt
som spøgelser,
stumme og sørgmodige.
Kold damp fra køkkenet
indhylder os.
Fødder stamper.
Stive blikke.
Jeg står i rækken.
Venter og venter.

Så!
Nu går det pludselig fremad.
Spøgelserne bevæger sig.
Alle trænger sig på.
Bliktallerkener falder raslende på
jorden.
Rækken bevæger sig.
Øjne spørger:
Mon der bliver noget tilovers?

Mon der bliver noget tilovers?
Vil der stadig være noget,
når jeg når frem?
Eller
bliver der heller ikke noget i dag?
Skal jeg endnu engang vende skuffet og
sulten
tilbage til barakken?

Jeg står i rækken
og tæller dem foran mig.
Der er toogtyve endnu.
Men det går jo fremad.
Nu varer det ikke mere så længe.
Nu er der kun ti.
Nu otte.
Nu seks.
Snart får jeg noget at spise.
Snart.

Pludselig bliver alle tavse
og står stille.
En stum uro sniger sig gennem rækken.
Hvad sker der?
Nu bliver der lukket!
Der er ikke mere tilovers.
Der er ikke mere.
Der er lukket.
Flokken stirrer
og bliver igen til spøgelser.

PRÆMAL ApS

— Et spændende værksted for maling og lakering af såvel gamle som nye møbler, døre, skabslåger og alt andet inventar, som kan afmonteres.

35 års erfaring stilles
uden forbindelse til
Deres rådighed

aftal tid
med vor
malermester-konsulent,
Ingolf Sørensen, på
(02) *94 34 16

Men nu høres en mumlen,
som bliver til råb, skrig og forbandelser.
Lad os storme!
Der må være nogle kartoffelskræller
eller lidt gryn.
Måske er der noget.
Vi sulter.
Svinene beholder det.
De giver os ikke det, de har.
De lader os sulte.
Er selv mætte.
Kom! Lad os storme!
Vi er sultne!

Men jeg bliver klar over,
at jeg står alene og skriger.
Ingen græder eller bander.
Ingen skriger og vil storme.
Der er kun skuffelse i deres øjne.
De triste, tørre øjne.
Døde øjne.

Stumme med bøjede nakker
forsvinder menneskene i mørket.
Lydløse som spøgelser.

— Oprør!

Paul Sandfort

Digtet NACHSCHUB er skrevet af Paul Sandfort, Classensgade 67, 2100 Kbh. Ø.

Han skrev det i 1948, tre år efter hjemkomsten fra 18. måneder i Theresienstadt 1943-45. Han var 13-14 år, da han var i lejren.

Det er egentlig en beretning eller genfortælling i poetisk form af en drøm, der altid vendte tilbage.

Digtet er oplevet og nedskrevet på tysk. Det har ligget i skuffen i mange år, hvor han ikke har villet eller ønsket at genopleve fortiden, men erindringen har i de seneste år trængt sig på hos ham og er atter kommet til hans bevidsthed. Han viste således digtet sidste år til digteren og dramatiker Finn Methling, en personlig ven af ham. Han syntes om det, har oversat det fra tysk til dansk og

har givet tilladelse til, at det offentliggøres i Pigtraad-Gestapofangen.

»NACHSCHUB« var i Theresienstadt den tyske glose for en ekstra portion mad, som man kunne stille sig op i kø efter, når den almindelige maduddeling var til ende. Oftest var det kun de forreste i køen, der var så heldige at få noget, men begrebet »Nachschub« (ekstramad) spillede en stor rolle ved de daglige maduddelinger.

Wiesenthal fældede ham

Den kendte jødiske nazi-jæger Simon Wiesenthal har igen gjort en fangst. Han har opsporet en af de store krigsforbrydere fra 2. verdenskrig, den tidligere næstkommanderende i KZ-lejren Sobilor, SS-hauptsturmführer Gustav Wagner, der en tid også var næstkommanderende i KZ-lejren Treblinka. Wagner sidder for tiden i varetægtsarrest i Brasilien, hvor han skal have søgt at begå selvmord. Både Israel, Polen og Vesttyskland har forlangt ham udleveret til retsforfølgelse.

Wiesenthal beskylder Wagner for at være medansvarlig for, at 250.000 fanger, hovedsagelig jøder, både fra Polen og mange andre europæiske lande, blev aflivet i gaskamrene. Tidligere fanger siger, at han var særdeles grusom og endnu mere frygtet end hans chef i Treblinka, den berygtede Josef Stangl, der tidligere blev opsporet af Wiesenthal i Brasilien. Stangl blev udleveret til Vesttyskland, hvor han idømtes livsvarigt fængsel.

Wiesenthal siger, at Wagner flygtede til Brasilien ad en af SS-erne organiseret flugtrute. Wagner blev afsløret gennem et avisbillede i en brasiliansk avis. Billedet blev taget ved en højtidelighed, som en gruppe fremtrædende tyske nazister holdt den 20. april i år i anledning af årsdagen for Hitlers fødsel.

Han blev nr. 100.000

En vesttysk families første besøg i Danmark blev søndag den 30. juli markeret på en særlig måde, da faderen som årets gæst nr. 100.000 på Museet for Danmarks Frihedskamp 1940-45 fik overrakt røde og hvide blomster og en serie lysbilleder af museets samling.

Museet der i sommermånederne modtager omkring 100 gæster dagligt og årligt omkring 150.000 giver hvert år en gave til gæst nr. 100.000.

Det blev oprettet i Churchillparken i København i 1957 på grundlag af penge indsamlet blandt befolkningen. Udstillingsmaterialet var indsamlet af et udvalg under Frihedsrådet, der efter indsamlingen overrakte materialet til staten. Siden 1957 har over tre millioner besøgt museet, oplyser museumsleder Jørgen Barfod.

- Da man oprettede museet, troede man, at interessen for det udstillede materiale ville dø hen, men det modsatte har vist sig, siger museumslederen.

FRIMÆRKEMANDEN

sender en tak til alle, som har sendt brugte frimærker. Han er stadig glad for at modtage sådanne pakker, små og store. Han kan omsætte dem i penge, der alle går til Mindefonden.

Adressen er: Henrich Winter, Slotsherrensvej 53, 2720 Vanløse.

Runde dage

Charles Børner, Rønne (Horserød, Neuen-gamme) 80 år 15. august.

Hans Erik Kastoft, Schweiz (Sachsen-hausen 115365) 60 år 19. august.

Jens Sørensen, Kolding (Neuengamme 60893) 80 år 20. august.

Mads E. Thomsen, Glostrup (Neuen-gamme) 65 år 21. august.

Knud Lyng, København F (Neuengamme 67972) 70 år 28. august.

H.P.E. Mygh, Klampenborg, 60 år 2. september.

Harry Overgaard, Greve Strand, 60 år 4. september.

Kresten Eskildsen, Espergærde (Stut-thof 25684) 75 år 10. september.

Harry Samsing, Brøndby Strand (Neu-engamme 60853) 70 år 10. september.

Reinald Foldager, Helsingør (Neuen-gamme 60910) 60 år 11. september.

G. Halling-Andersen, Hellerup, 75 år 13. september.

Heinrich Davidsen, København S (Hor-serød, Vestre Fængsel), formand for Horserødforeningen 1941-43, 70 år 15. september.

Birgit Fischermann, C. J. Frandsensvej 15, 2400 København NV, Theresien-stadt, fylder rundt d. 17/9 1978.

Else Winter, der fylder 70 år den 26/9 1978, er bortrejst fra d. 20/9-4/10.

K. Bartholdy, København S, (Neuen-gamme) 60 år 20. september.

Poul Larsen, København N (Neuen-gamme) 70 år 25. september.

Else Winter, Vanløse, 70 år 26. septem-ber.

Børge Jensen, Virum, næstformand for Landsforeningen Gestapofangerne, 60 år 5. oktober.

Grethe Kajholt, Frederiksberg, 85 år 17. oktober.

Orla Riis, (Stutthof), 65 år 22. oktober.

Vagn Lindberg, Frederiksberg (Vestre Fængsel) 60 år 26. oktober.

Ejner Dahl, Tønder (Sachsenhausen 75118) 80 år 30. oktober.

FORENINGERNE

SAMMENSLUTNINGEN

Til fangestævne

En oplevelse af de gode!

En sønderjyde, som aldrig tidligere har været med til møder eller lignende i fangesammenslutningen, vil på denne måde bringe arrangørerne af fangestævnet 1978 i Haslev min bedste tak for et helt igennem vellykket arrangement.

Det var et dejligt afslappet stævne i naturskønne omgivelser, men også de lokale forhold på Haslev udvidede Højskole, hvor dejlige værelser, hyggelige opholdsrum og ikke mindst en første classes forplejning fra det unge personale på skolen, gjorde disse tre dage til en oplevelse af dem, man gemmer på!

Min lidt sene ankomst fredag aften efter middagen gjorde, at jeg dumpede ind i et hyggeligt kaffeselskab, hvor jeg, rejsestresset som jeg var, fik en dejlig modtagelse, ikke som en ny, fremmed fugl, men som een, der hørte til i flokken. - Et lokalt medlem af en Haslev-gruppe fortalte, skønt han var varslet, som vi så ofte blev det engang, med meget kort varsel, levende om nedkastninger og hjemtransporter af de dengang så nødvendige, men også rare »varer« fra England. Også de dengang så nødvendige mennesketransporter blev spændende skildret.

LØRDAG formiddag kørte vi så i bus til minderige steder i den dejlige sydlige og østlige omegn af Haslev, hvor vor

dygtige guide fortalte levende og interessant om nedkastninger og faldskærmsudspring af vore første kontaktmænd fra England.

Ved mindstestenen i Gisselfeldt nedlagde Oskar Verner en krans, mens vor fane blev sænket til hilsen. Vejrguderne viste sig fra den venlige side på denne ellers ret bygefulde forsommerdag.

OM AFTENEN var vi samlede til festmiddag i skolens hovedfløj, med dertil hørende hilsener, taler og sange, skrevet til lejligheden.

Ved det efterfølgende hyggelige samvær med dans for »de unge på fyrrer« (eller lidt derover) blev vi smeltet yderligere sammen, til det vi engang var: en fast sammentømret flok.

Der var måske nok nogen, som kom ret sent i seng den aften, og da vi søndag eftermiddag vemodigt tog afsked med hinanden, var det med et udtrykkeligt ønske om et gensyn, næste gang der kaldes til fangestævne.

50420 Hans Chr. Rasmussen
Christiansfeld

ERHVERVSHÆMMEDE

KØBENHAVN

Kontoret er nu igen åbent de første fem dage i ugen kl. 10-14. Mandag og tirsdag er for sociale sager, onsdag er for skattesager. Torsdag og fredag rydder vi op og får sagerne af vejen.

Vi opfordrer naturligvis alle til at komme med deres sager, for 1980 er det slut med Frihedsfonden, vi håber dog på en eller anden ordning, så vi stadig kan

rejse sager, men alle, der opfylder betingelserne, bør melde sig snarest. Har man ikke brug for hjælpen i dag, er det godt, at sagen er rejst og godkendt, så kan sagen lettere rejses senere, hvis der opstår sygdom eller dødsfald - det er også en sikring for enken, der sidder tilbage.

Forårsfest, hvor mange blev husket

Ved forårsfesten i De erhvervshæmmede for København den 26. maj, talte redaktør C. Næsh Henriksen.

Han indledte med at sige:

- Indledningsvis tak, fordi jeg måtte komme og holde festtalen. Tak for den hjælp, jeg selv har nydt godt af, og ikke mindst tak til Ras, Wadsbak og Søren - jeg husker ikke mindst Wadsbak fra hospitalet, da han pludselig dukkede op. Men lad os her mindes vore gode kammerater, som sammen med os har lidt og stridt - og som nu ikke er mere, men som gav os et lysende eksempel. (Alle rejste sig under to minutters stilhed.)

- Jeg kan i samme forbindelse ikke undlade at nævne den udmærkede bog, der bærer titlen: »De skulle ikke blive glemt«. Jeg går ud fra, at de fleste kender den. Den er nu udsolgt - eller næsten udsolgt, men den fortjener at blive genoptrykt, idet den giver et glimrende billede af den indsats, der fra mange sider i efterkrigstidens Danmark blev gjort for de en gang så højt berømmede danske frihedskæmpere. Bl.a. blev de af general Montgomery ved sin ankomst her til landet efter Nazitysklands sammenbrud betegnet som »second to none«.

Lad mig iøvrigt fra bogen nævne navne som Mogens Fog, Jørgen Barfod, Kaj Wadsbak Petersen, Rasmus Bonde Larsen, Thorkild Dige, Børge Jensen, Per Ulrich og mange flere.

Interessen for den tid af Danmarks-historien er givetvis stigende, ikke mindst blandt de unge, så måske var det noget at tage op for bogens redaktør David Hejgaard.

Ja, HOF har den rene friske pilsnersmag!

TAK OGSÅ TIL LÆGERNE

Må jeg iøvrigt samtidig nævne adskillige danske læger, der har gjort en stor indsats ved at forske i og få anerkendt det såkaldte KZ-syndrom, der som årene er gået har ramt adskillige danske tidligere koncentrationslejringsfanger, og det skal i denne forbindelse heller ikke glemmes den støtte, der er formidlet fra Frihedsfondens side.

Desværre ophører dens indsats på dette punkt i løbet af et par år, men muligheden for en fortsættelse endnu nogen tid synes indenfor rækkevidde - efter den diskussion, der på det seneste er opstået om fondens virke.

Det fortjener også at blive nævnt på dette sted, at den tidligere minister Natalie Lind og den nuværende socialminister Eva Gredal begge har vist et åbent sind for Frihedskampens ofre.

APPEL TIL SAMMENHOLD

Næsh Henriksen gav derefter en øjenvidneskildring af RAF-angrebet. Den bringer vi som artikel.

Han sluttede med at mane til sammenhold, idet han sagde:

- Lad mig håbe, at vi endnu i en ræk-

ke år må kunne mødes. Der er endnu meget at gøre for vore kammerater, og det bliver jo ikke nemmere eftersom årene går. Vi bliver alle ældre, og for mange vil det være af stor betydning, at den hjælp, der må og skal ydes, må blive givet på tilfredsstillende måde. Lad os alle være med til at gøre en indsats for, at dette må ske. Lad os holde sammen som vi gjorde det den gang, og som vi har lovet hinanden, at vi siden skulle gøre det.

Odense

Generalforsamling

Mandag den 24. april 1978 afholdt Odense afdeling sin ordinære generalforsamling i De erhvervshæmmedes lokaler på Øster Stationsvej 21.

Formanden bød velkommen, og udtalte mindeord om de kammerater, der var afgået ved døden siden sidste generalforsamling.

Formanden omtalte i sin beretning, at kontoret på Øster Stationsvej 21 for tiden har ca. 30 sager i sikringsstyrelsen. Nogle er helt nye sager, andre er sager, som er genrejst, fordi disse kammerater er blevet mere syge og ikke længere kan passe deres arbejde. Vi har også haft et par enkesager.

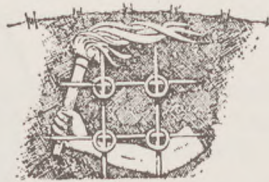
Han kom også ind på den lange ventetid, som kammeraterne skal igennem, inden deres sager er afgjort i sikringsstyrelsen. Det kan betyde et nervepres for de i forvejen syge kammerater.

HAVNEMØLLERNE
FREDERICIA - ODENSE - KØBENHAVN A/S

FORENINGENS HISTORIE

Formanden omtalte også de mange gode og velbesøgte kammeratskabsaftener, som vi med 14 dages mellemrum har gennemført fra september og til april med henholdsvis bankospil og kammeratskabsaftener med medbragt madkurv. Disse aftener siger noget om, at vi stadig kommer hinanden ved.

Efter at flere af kammeraterne havde haft ordet, blev formandens beretning enstemmigt godkendt.

Bestyrelsens medlemmer blev alle genvalgt, den består af følgende:

Formand: Richard Andersen, kasserer: Edmund Kjeldsen, soc. sekretær: Chr. Hansen, sekretær: Erik Gjersing, Alf Møller, Karl Nielsen og Hans H. Jensen.

5. maj-fest

Vi mødtes fredag den 5. maj kl. 10.00 i Ansgar-Anlægget med blomster og vor formand, Richard Andersen, holdt en kort mindetale. Der var mødt ca. 30 kammerater op for at minde deres døde kammerater fra Frihedskampen.

Derefter tog vi til Frøbjerg Bavnehøj med blomster. Det er et stort mindesmærke for alle de fynske faldne frihedskæmpere.

Om aftenen var der fest med medbragt madkurv. Der var ca. 80 deltagere, som alle havde en pakke med. Pakkerne blev senere solgt på auktion til fordel for de udgifter, som sådan en fest medfører.

Aftenens festtaler var Walter (Erik Olsen), leder af den såkaldte Waltergruppe.

Efter spisningen var der kaffebord og derefter dans til kl. 24.00. - En rigtig vellykket 5. maj-fest.

9491 PANDRUP
Telefon (08) 24 74 77
Reg. nr. 50.338

27. november 1945 stiftedes Foreningen Frøslev. Foreningen udgav et blad af samme navn. Da Landsforeningen af besættelsestidens politiske fanger blev opløst, og da mange tidligere fanger ikke havde været i Frøslev-lejren, ændredes navnet i 1949 til Gestapo-Fangerne. Samtidig afholdtes det første landsstævne som et weekend stævne i Århus og Hvidsten, og siden indtil 1967 har landsforeningen holdt stævner hvert år i maj-juni måned.

I 1967 overlod landsforeningen forårsstævnerne til den nyoprettede Sammenslutning, og man udvidede det årlige repræsentantskabsmøde til et kammeratstævne. Forinden havde man fået et godt samarbejde med nordmændene, og i 1958 arrangeredes stævnet i Oslo den 17. maj.

I 1949 fik bladet også sit navn Gestapo-Fangen, og på generalforsamlingen besluttedes det at oprette provinsafdelinger, og den første afdeling blev oprettet på Fyn. Den bestod dog kun i 4 år.

SAMME ÅR begyndte man at holde mindehøjtideligheder i Ryvangen juleaften. Første taler her var Johs. Fosmark, og hvert år har en af modstandsbevægelsens store navne været talere siden. Arrangementet i Ryvangen har været gennemført med hjælp af Hjemmeværnsfolk og lotter, og i de senere år med spejdere, der lægger blomster på gravene. Sammen med andre fangeforeninger arrangeredes samme år den 5. maj en højtidelighed på Rådhuspladsen i København.

I 1950 arrangerede foreningens Københavns-afdeling den 9. april-højtideligheden, og siden er der hvert år holdt en kort højtidelighed på pladsen.

I 1950 stiftedes Randers afdelingen, i 1956 Aalborg-afdelingen. Denne bestod dog kun i ca. 5 år, men er genoprettet i 1977.

I 1957 stiftedes Århus-afdelingen.

Arkitekt Brøbæk tegnede i 1950 foreningens embleme, og samme år begyndte de lange forhandlinger om rejs-

ningen af et mindesmærke for Folke Bernadotte. Samtidig påbegyndte landsforeningen også et forsøg på at samle de daværende fangeforeninger, men det lykkedes ikke på daværende tidspunkt.

Foreningen havde indtil februar 1956 haft en rolig udvikling, men på dette tidspunkt meddelte den daværende mangeårige landsformand V. Clemmensen, at han nedlagde sit hverv og takkede samtidig for de foregående år og bød den nye formand Ove Hoff velkommen. Desværre kom der en del stridigheder, der endte med en retssag, hvor landsforeningen og Ove Hoff vandt, men foreningens vækst stagnerede i de følgende år. Særlig gik det ud over medlemstallet i provinsen.

I 1967 blev »Sammenslutningen af danske fanger fra frihedskampen 1940-45« endelig en realitet, og arbejdet, der blev udført for at virkeliggøre dette skridt til et fast samarbejde mellem fangeforeningerne, må først og sidst tilskrives landsforeningens daværende formand, Jørgen H. Barfod og den daværende formand for »De erhvervshæmmede« Sv. Wagner. Begge gjorde et stort arbejde for at se de store linjer og ikke pleje snævre foreningsinteresser. Syv foreninger var med fra starten, og landsforeningen afgav sit blad »Gestapo-Fangen« til den nye Sammenslutning. Herved fik alle de tilsluttede foreninger et fælles talerør. Sammenslutningens første formand blev Jørgen H. Barfod med Sv. Wagner som næstformand.

LANDSFORENINGEN har i årene stået for eller medvirket ved flere væsentlige ting. Den 30. november 1952 var vi repræsenteret ved indvielsen af mindesmærket i Bergen-Belsen, den 5. oktober 1960 ved afsløringen af Bernadotte monumentet i Kruså, i 1965 ved afsløringen af mindesmærket i Neuen-Gamme.

I 1957 arrangerede vi en indsamling af tøj til Sue Rider's hjem for tidligere kz-fanger. Med hjælp fra Sct. Georgs Gilderne og Falck gav det et stort resultat.

Fra 1963 arrangerede landsforeningen foredrag af gamle modstandsfolk på skolerne over hele landet i dagene 29. august og 16.-19. september, og landsforeningen påtager sig stadig at arrangere sådanne foredrag. I lokalafdelin-

gerne er der ud over landsforeningens arrangementer, mindehøjtideligheder, kransenedlægninger m.v., ligesom vi søger at hjælpe vore medlemmer med ansøgninger til sikringsstyrelsen, når behovet opstår.

Det mere udadvendte arbejde med forhandling med myndigheder m.v. er nu en sag for Sammenslutningen.

Landsforeningens formænd har været følgende: V. Clemmensen til 1956, Ove Hoff fra 1956-1961, Gustav Hoff (bror til O. Hoff) 1961-63. Jørgen H. Barfod 1963-1968, Børge Jensen 1968-1971, Ove Ch. Lembcke fra 1971 til dato.

I Gestapo-Fangen's december nr. 1966 er anført en fortegnelse over talere henholdsvis i Ryvangen, som på Rådhuspladsen i København samt bladets redaktører til den dato.

DENNE OVERSIGT skal ikke slutte uden et stykke af Jørgen H. Barfods artikel fra dengang. Den har lige så stor gyldighed i dag:

»Alt i alt kan Landsforeningen Gestapofangerne således se tilbage på en virksom tid, der har sat sig mange spor, og vi må vist fastslå - fortsat vil sætte sig spor. Vi kan se tilbage, og det kan være både nyttigt og morsomt engang imellem, men hvis tiden ikke skal løbe fra os, hvis vi fortsat skal have en mening med vor forening, skal den være andet end blot en anden form for soldaterforening, der lever på minder.

Vi har, som ofte omtalt her i bladet, en opgave, nemlig at medvirke til, at de tilstande, vi oplevede, ikke vil gentage sig. Vi kan måske glemme noget, folk kan glemme meget, men det er desværre en historisk kendsgerning, at netop folks glemsomhed er det bedste våben for nye diktatorer.

Vi må ikke lade os hilde i den tro, at en ny diktator igen vil opstå på samme måde og med de samme symboler eller farver som dem, vi kender. De kan hylle sig i mange mærkelige skikkelser, og derfor må det være vores opgave at gennemskue disse og vise folk, hvad et diktatur er, og hvordan det optræder.

Vi er i dag flere fangeforeninger her i landet. Lad os håbe, at vi nu endelig kan besinde os og løfte i flok. Der er trods alt noget, der binder os sammen. Dette skulle derfor ikke være en nekrolog over Gestapofangerne, men en inspiration.«

Lad den tidligere landsformands ord inspirere os, så vore foreninger og dermed landsforeningen må vokse, så vi virkelig er en landsforening.

Ove Ch. Lembcke

GESTAPOFANGERNE

29. AUGUST

35 års-dagen for den 29. august (tirsdag) samles vi på Nordre Kirkegård ved Mindepladen kl. 19.00. Efter en kort højtidelighed tager vi ned på restaurant Munken, hvor vi formedelst 10 kr. vil få de sædvanlige 3 snitter.

Randers

Bustur til Stockholm

30 årsdagen for Grev Folke Bernadottes død vil blive mindet i Stockholm den 17. september om formiddagen. Mindehøjtideligheden arrangeres af »Foreningen Bernadottes Tysklandsdetachment«, der har indbudt alle tidligere danske fanger til at deltage.

Vi vil forsøge at arrangere en bustur til Stockholm og retur således: Afgang Randers den 15. sept. kl. ca. 22.00. Færge Grenå-Varberg med køje. Ankomst Stockholm ca. kl. 18.00.

Den 16. sept. indkvartering på 2 sengs hotelværelser incl. morgenmad. Kl. 19.00 - den 16. sept. - middag med det svenske Tysklandsdetachment. Søndag den 17. kransenedlæggelse og kl. ca. 14.00 afg. mod Varberg (køjeplads). Mandag den 18. kl. ca. 8.00 ank. Randers.

Såfremt der melder sig 30 deltagere, kan turen gennemføres for 650,- kr. Der kan højst være 45 personer i bussen.

Såfremt enkelte selv vil køre til Stock-

holm og ordne hotel m.v. koster midt-dagen 190 kr.

Da den svenske forening ønsker snarest at modtage oplysning om deltagerantal, anmodes om skriftlig tilmelding såvel til busturen som evt. til middagen alene. Endeligt udførligt program vil blive tilsendt dem, der tilmelder sig. Skriv til Ove Ch. Lembcke, Brødregade 19, 8900 Randers.

Randers-Århus

Besøg på Nors Hovedgård

Randers og Århus afdelingernes årlige tur til Nors Hovedgård foregik den 17. juni.

Starten skete i Århus kl. 8.00 og efter stop i Randers var 32 samlet til en tur via Viborg, Skive over den nye bro, hvor vi gjorde holdt for at strække benene og fotografere broen og de oplagte færger fra Pinen og Plagen.

Vi kørte op til Jespershus Blomsterpark, hvor vi studerede blomsterne og nød den pragtfulde udsigt - og en kop kaffe el. l. Her mødte vi 5 yderligere, der selv var kørende, og vi fortsatte til Nors, hvor vi blev budt velkommen af Anna, Leo og Alex m. fl. Alt var klart til at vi kunne spise de medbragte klemmer.

Eftermiddagen blev tilbragt med dels en tur til Klitmøller og Hanstholm, dels på langs på sofaer el. l. Ved 17-tiden var der kaffe og hjemmebag og resterne fra frokosten. Vi udtalte en tak til de gode venner i Nors og omegn, der altid troppe op og hygger om os, når vi finder på

A.P. Møller

I arbejde på de syv have
- under den
syvtakkede stjerne

MÆRSK

at komme og en trussel til dem om, at vi igen næste år vil komme lige omkring Sct. Hans.

Trætte kom vi til Randers og Århus omkring midnat. Det havde været en dag med solskin, så selv de dristigste fik en dukkert i Vesterhavet, og vi andre en hyggesludder.

Otto Laugesen fortalte forøvrigt, at vor tur var resulteret i, at han havde fået en del materiale om Mors, og han ville nu bearbejde det til en artikel til vort blad.

Sjællands afdelingen

MODSTANDSPLATTEN

Hvis du endnu ikke har erhvervet dig et eksemplar, kommer du til at skynde dig, for der er kun et lille restoplag tilbage, og der vil ikke blive lavet flere.

Platten koster kr. 150,00 plus forsendelse.

Bestilling modtages hos: Solveig Skjøtt, tlf. (02)48.56.74.

Strålende ferie i Smidstrup

Feriehytten Smidstrup er et helt usædvanligt dejligt sted at holde ferie. Huset ligger på en dejlig, ugenert naturgrund (mon ikke græsset i skrivende stund er kommet op at stå), og der er vistnok altid godt vejr. Det var der i hvert fald i de dage, vi boede der. Men det kan selvfølgelig have været en specialaftale mellem Solveig og vejrguderne.

Selve huset er meget velindrettet og udstyret med alskens nymodens djævelskab, såsom bad, varmt vand, el-komfur og farve TV. Selv lyset tændes blot ved et tryk på en knap.

Rare og komfortable møbler, en stor, flisebelagt terrasse, også med behagelige møbler gør, at selv den bedst vante ikke vil savne noget.

Før min kone og jeg tog hjemmefra havde vi planlagt en gang imellem at spise ude, men vi havde det så rart i huset, at vi kun nænnede at forlade det for at købe ind. Et par enkelte formiddagsøl i Gilleleje blev det vist også til.

Vi er begge meget imponeret over det arbejde og initiativ, der ligger bag huset i Smidstrup, og jeg vil slutte med et BRAVO og tak, fordi vi måtte låne det.

*Eric V. Jensen
2100 Kbh. Ø*

ÅRHUS MØDET I HJARBÆK

På initiativ af Gestapofangernes Århus afdeling udsendes i marts-april en indbydelse til ca. 100 jyske kammerater, der havde adresser jævnt fordelt over hele Jylland. Mødet fandt sted den 29. april, og 28 deltagere fra Kolding i syd til Ålborg i nord mødte op.

På mødet var der stor interesse for ideen, der gik ud på, at man i fremtiden ville forsøge at arrangere sådanne eendagsmøder, ud fra den kendsgerning, at vi bliver ældre og færre. De lange og dyre rejser til week-end-stævner er på mere end én måde uoverkommelig for mange kammerater. Forårs- og efterårsmøder på skift mellem Nord-, Midt- og Sydjylland vil efter erfaringen med Hjarbæk-mødet kunne regne med god deltagelse på tværs af foreningsmæssige tilhørsforhold.

Ideen med oprettelse af en art opsøgende konsulenttjeneste i de nævnte områder blev livligt diskuteret. Næsten alle kunne berette om kammerater, der kun ved tilfældigheder havde fået den nødvendige rådgivning om deres muligheder for hjælp gennem den særlige lov 475 og de andre økonomiske og rekreative muligheder, der er til rådighed. Der blev opfordret til at arbejde videre med sagen, og følgende udtalelse blev vedtaget:

Da størstedelen af Jylland udgør et foreningsmæssigt tomrum og afstandene mellem de enkelte kammerater kan være store, således at der ikke er jævnlig kontakt kammeraterne imellem, vil det være naturligt at oprette en opsøgende form for bistand til de kammerater, der bor afsides.

På mødet blev der stillet forslag om oprettelse af en art konsulenttjeneste, der skal ledes af et udvalg med repræsentanter fra interesserede foreninger under Sammenslutningen.

Forsamlingen gav tilslutning til, at indbyderne til mødet arbejder videre med sagen og tager kontakt med foreninger, der må anses for at have interesse i sagen. Det pointeredes, at det var en hastesag. Nyt møde efter sommerferien.

T.J.

Møde for medlemmer i Jylland

I overensstemmelse med vedtagelsen på mødet i Hjarbæk indbyder Gestapofangerne, Århus, til nyt møde, denne gang på **Vingsted Centret lørdag den 26. august kl. 11.30.**

Program: Kl. 12.00 frokost (tag selv bord). Pris kr. 33,00. Kl. 13.30 møde med følgende dagsorden:

1. Valg af dirigent. 2. Indledning ved T. Johansen, Århus. 3. Udvalgets endelige sammensætning. 4. Diskussion om formål og metode. 5. Økonomi. 6. Eventuelt.

Kl. 16.00 eftermiddagskaffe og kammeratligt samvær. Kl. 18.00 middag med 2 retter. Pris kr. 33,00.

Tilmelding af hensyn til bestilling af mad er nødvendig og kan ske til:

Tonny Johansen, Trillegårdsvej 30, 8210 Århus V, tlf. 06 - 15 06 46 eller Otto Laugesen, Dragstrupvej 118, MI Jølby, 7950 Erslev Mors, tlf. 07 - 74 16 64.

Det er naturligvis arrangørernes håb, at deltagerantallet sprænger alle rammer.

Vel mødt i VINGSTED (15 km sydvest for Vejle).

NEUENGAMME

Pilgrimsfærd

Fællesrejsen til lejrene ved Emskanal Meppen - Dalum - Versen - Esterwegen samt Neuengamme.

Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme foretager pilgrimsfærden til lejrene ved Meppen og med afslutning ved monumentet i Neuengamme i dagene 9. og 10. september 1978.

Bestyrelsen opfordrer vore medlemmer med deres familier til at slutte op om denne færd.

Som tidligere vil rejsen blive foretaget således, at der køres i private personbiler. Er der ledige pladser i vognene, søger foreningen at fylde vognene op. Deltagerne betaler hver sin part af benzin og eventuelle færgedgifter.

Tilmelding til Mogens Pedersen, Skallerupvej 20, 4760 Vordingborg, tlf. 03 - 78 12 04 eller Ib Lærche, Immerkær 25, 2650 Hvidovre, tlf. 01 - 75 58 03.

Internationalt møde i København i 79

I dagene 5. og 6. april 1978 holdt den internationale sammenslutning af tidligere fanger og deres efterladte fra Neuengamme (AIN) kongres i Berlin.

Der deltog delegerede fra Frankrig, Belgien, Tjekkoslaviet, Tyskland (Øst og Vest), Holland, Polen, Sovjetunionen, Ungarn og Danmark. I forbindelse med kongressen afholdtes et ungdoms-seminar for unge med tilknytning til Neuengamme. Heri deltog repræsentanter fra Belgien, Vest- og Østtyskland, Tjekkoslaviet, Sovjetunionen og Danmark.

I kongressen deltog fra Danmark formanden Holger Grome, næstformanden Mogens Pedersen og sekretæren N. O. Køster. Som ungdomsrepræsentanter deltog Margit Grome og Hasse Jensen, Kibæk.

Kongressen genvalgte madame Renée Aubry, Paris til præsident og Fritz Bringmann, Vesttyskland, til general-

sekretær. Som vicepræsidenter genvalgte Leonid Maiski, Sovjetunionen, Holger Grome, Danmark, Jerzy Stober-ski, Polen, og Jan Everaert, Belgien. Til kasserer Herbert Schemmel, Hamburg, og til sekretær for den historiske kommission professor Karl Kampfert, Berlin.

Kongressen blev fulgt med stor interesse af presse og fjernsyn i DDR. Ved en højtidelighed nedlagdes en krans den ukendte koncentrationslejr-fanges og den ukendte soldats grav på Unter den Linden i Berlin. Kranen blev nedlagt af en ung vesttysker Herbert Diercke og Margit Grome, Danmark.

Kongressen aflagde besøg i den tidligere koncentrationslejr Ravensbrück, hvor de delegerede blev vist rundt i lejren, der nu er indrettet som museum. Fra Ravensbrück kørt til Neubrandenburg, hvor man blev modtaget af gamle modstandsfolk og repræsentanter for bystyret. Her nedlagdes krans ved det meget smukke monument for fascismens ofre 1933-45.

På kongressen vedtoges at AINs eksekutivbureau-møde og møde i den historiske kommission skal holdes i København i maj måned 1979.

Den internationale Ligas kuratorium, sektion Berlin, har foretaget overrækkelsen af den årlige »Carl-von-Ossietzky-Medalje«. Den gives til en personlighed, som i kampen for menneskerettighederne har indlagt sig særlig fortjeneste og som i sit politiske engagement på fremragende måde i ord og skrift har givet udtryk herfor. Man henlagde festlighederne til det universitet (i Oldenburg), der nu bærer Ossietzkys navn. Dagene var henlagt til 4.-5. maj. To blev hædret, nemlig driftsleder Willi Bleicher og dr. Helmut Simon. Dagen efter markerede man begivenheden ved et stævne på den tidligere KZ-kirkegård i Esterwegen. I stævnet deltog mere end 1000 unge fra Vesttyskland, (se billedet). Blandt talerne var Ossietzkys datter, Rosalinde, der er svensk gift.

THERESIENSTADT

Cilla Cohn hædret

Formanden for Theresienstadt-foreningen, forfatterinden Cilla Cohn, København, er som den første dansk-jødiske forfatter blevet optaget i 1978-udgaven af International Encyclopedia Judaica.

29. august markeres

FV's hidtil største arrangement

80 udenlandske gæster kommer i dagene 27.-29. august til Danmark. De er indbudt af Frihedskampens Veteraner for at være med til at markere 35 året for modstandsbevægelsens store dag, dagen da Danmark blev allieret nation. Det bliver foreningens hidtil største arrangement.

Man samles den 27. til middag på Kastelet. Dagen efter er der konference på Frederiksberg Slot. Kl. 17 stævner man til Frihedsmuseet, hvor bogen »Allierede faldne flyvere« fremlægges, og hver af gæsterne får et eksemplar.

Den er forfattet af Anders Bjørnvad. Han har arbejdet på den et par år, og han har dels fremskaffet, dels haft et omfattende materiale til rådighed. Odense Universitetsforlag er forlægger for den ca. 300 sider store bog.

Den bringer en omtale af alle nedskydningerne over Danmark under anden verdenskrig og giver historien bag alle facts.

En del fonds har bidraget økonomisk, således Tuborgfonden og Ebbe Muncks Fond. Dette bevirker, at bogen kan sælges til en væsentlig lavere pris end fremstillingsprisen. Dette at fremstille en sådan bog er jo i dag en dyr historie - dyrest har vel forskningsarbejdet været.

På selve dagen den 29. aug. er deltagerne flådens gæster til en sejltur i 2 minestrygere. Man viser på den måde gæsterne de steder, hvor de danske skibe blev sænket til stor ærgelse for besættelsesmagten.

Gæsterne kommer fra en lang række lande, bl.a. Luxembourg, Frankrig, Holland og Belgien. Fra USA og RAF kommer cheferne fra OSS, Special Force.

Hjerteligt gensyn

Torshavn, 9/6

En gruppe tidligere britiske soldater, der under 2. verdenskrig tjenestegjorde på Færøerne under den britiske okkupation af øerne, der fulgte efter den tyske besættelse af Danmark, genser i disse dage øsamfundet i Nordatlanten efter 38 års forløb.

De er tidligere medlemmer af det nu opløste Lovat Scouts regiment, der landsattes på Færøerne i forsommeren 1940 og forblev her i to år. Der er tale om mænd, der nu er i slutningen af 50'erne eller mere. Flere af dem ægtede færøske piger under okkupationen, og de har alle fået en hjertelig velkomst og er blevet indkvarteret i private hjem.

Gensyn efter mere end 32 år

Et ukendt antal politifolk blev den 19. september 1944 deporteret fra kystpolitistationen »Stella Maris« i Helsingør til tyske lejre.

Ove Laursen, Ganløse, har i tidens løb haft sager på 15-20 af disse og har yderligere fundet flere. Erik Aarestrup, Helsingør, der selv blev taget på »Stella Maris«, har ligeledes kørt enkelte sager på tidligere kollegaer og også fundet andre.

På et tidspunkt fik Erik Aarestrups kone Ruth, der tilbragte krigens sidste måneder i Sverige, ideen til et møde mellem alle de »gamle« fra »Stella Maris« og ægteparret gik i gang med et op-søgende arbejde, der skulle komme til at strække sig over lige ved 2 år, selv om der ydedes hjælp fra Ove Laursen og et par stykker til fra politiet. Man fandt i første omgang frem til 50 over hele landet og en enkelt i Stockholm, som man udsendte navnelister og indbydelser til. Yderligere 20 navne og adresser dukkede op, så man også kunne sende indbydelser og navnelister ud til disse.

DEN 3. JUNI mødtes 29 af »de gamle fra Stella Maris« i Civilforsvarsbygningen i Helsingør, som var stillet vederlagsfrit til rådighed, også mange ægtefæller var fremmødte så vi ialt var lige knapt 60.

Ove Laursen, Erhvervshæmmede, Sjællands afd., var med hustru, Karen, indbudt for at rådgive og vejlede i erstatningsspørgsmål. Man begyndte dagen med kaffe og brød, hvorefter damerne ved velvilje fra Molzau-rederiet kunne tage en gratis tur over Øresund i det fine vejr med Sundbusserne til Helsingborg

og retur. Imedens forsøgte »de gamle knuder« at finde frem til yderligere nogle fra dengang. Det blev til en halv snes stykker, ligesom Ove Laursen fik en del nye sager med hjem, og der bagefter er rekvireret ansøgningsskemaer fra Erik Aarestrup.

Man gik herefter over til konsumering af et par hundrede stykker håndmadder med passende tilbehør og god stemning, der sattes yderligere i vejret af den tidligere kollega Poul Karso, der underholdte, så latteren gang på gang rungede gennem de store lokaler.

DET BLEV for alle en uforglemmelig dag, som der var enighed om skal blive en årlig tilbagevendende begivenhed.

Der skal ikke konkurreres med eksisterende fangeforeninger. Man vil forsøge at finde frem til alle, der i tidens løb forrettede tjeneste på »Stella Maris« uden hensyn til, om de var i Tyskland eller ikke, og så var der almindelig enighed om, at vi alle skal mødes en gang om året, hvorfor efterlysning af alle fra »Stella Maris« hermed er startet. Man kan melde sig med navn og adresse til nedenstående.

Ove Laursen indbød iøvrigt til møde hos ham i Ganløse, som »markmøde« i august måned.

Erik Aarestrup

Trækbanen 12, 3000 Helsingør
Tlf. 03 - 21 46 65

FRA REDAKTIONEN

Armbind til salg!

En række aviser har i de senere år indrettet særlige annoncespalter, hvor folk kan falbyde eller efterspørge alt muligt. Det er en rimelig og god service, der her ydes læserne. Men en af vore læsere, der ser disse annoncer grundigt, blev noget oprørt, da han så en annonce, hvor et frihedskæmperarmbind blev udbudt til salg. Vi forstår hans harme. Den slags bør ikke gøres til salgsvare.

Derfor et godt råd: Kender du nogen, der f.eks. i forbindelse med dødsfald har armbind (eller andre ting fra frihedskampen) liggende, som de pårørende ikke ønsker at bevare, så foreslå, at det enten tilintetgøres eller afleveres til nærmeste museum eller endnu bedre til Frihedsmuseet, Churchillparken, 1263 København K.

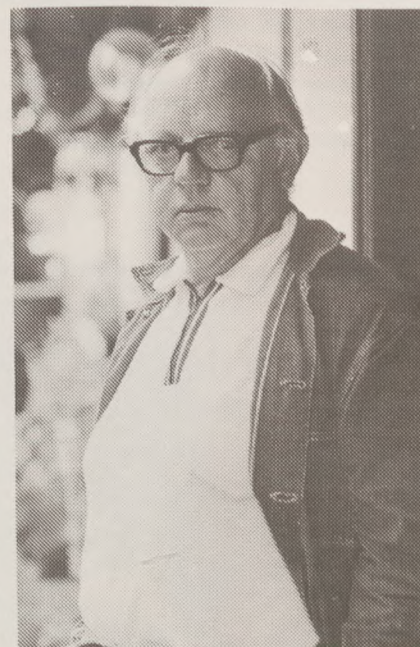
FRIHEDSMUSEET

EN OPGAVER?

Ligesom Danmark og flere andre europæiske nationer har oprettet en særskilt udstilling i Auschwitz-museet, har nu også de østrigske KZ-organisationer i fællesskab skabt en østrigsk udstilling i Auschwitz. Samtidig vistest i Wien under protektion af den østrigske regering en udstilling om Auschwitz-lejren.

Den permanente danske udstilling i Auschwitz er for nogle år siden indrettet af Frihedsmuseet i København under ledelse af afdøde museumsleder dr. Russell. Måske var det en ide for Frihedsmuseet at søge arrangeret en særudstilling her om Auschwitz?

MINDEORD

Landsretssagsfører Carl Madsen

døde den 8. juni 1978 kort efter sin 75 års fødselsdag den 29. maj, og hermed sluttede et langt og bevæget liv i den antifascistiske kamp.

Han havde i Hedensted en farfar, som han tilbragte en del sommerferier hos, og han følte sig knyttet til den gamle mand, der var meget respekteret, fordi han kom alle vegne som sadelmager på store og mindre gårde samt hos husmænd og arbejdere. Hans værksted blev, hvad vi nærmest i dag ville kalde en politisk diskussionsklub, hvor man hentede lærdom om politik og fik sine personlige problemer løst. Desuden var han klog på handeler og mageskifter.

En dag, da Carl Madsen som ung student fortæller ham, at han vil være sagfører, begyndte den gamle at afhøre ham om skifteret, og det viste sig, at Carl Madsen ikke vidste ret meget. Samtalen sluttede med, at den gamle sagde: »Hvad det kommer an på er mindst én ting, du skal se til, at du bliver til nytte.«

Det blev en sætning, der betød noget for Carl Madsen, og fra hans tidligste ungdom var han med til at bekæmpe den magt, der prøvede at underkue de små og svage i samfundet.

Det var derfor en given ting, at hans kamp mod nazismen blev en livsopgave, og i dag har vi hans skrifter, som beretter om hans indstilling og erfaringer i denne kamp.

Flere ledende politifolk og dommere havde søvnløse nætter, når hans bøger udkom. Dog var de ikke så stærke, at de turde eller kunne rejse en sag mod ham - hans materiale var særdeles godt underbygget. Han var vel nok den enkeltperson, der havde det bedste arkivmateriale om den antifascistiske kamp og besættelsen af vort land.

Carl Madsen blev bisat fra Øm forsamlingshus søndag den 11. juni, hvor ca. 700 venner, kammerater og bekendte tog afsked med ham. Det var et bredt udsnit af Danmarks befolkning, der var mødt op.

Kate Fleron og Hanne Reintoft talte om vennen og medarbejderen Carl Madsen, nogle digte af Bert Brecht blev sunget og fortolket af Gunnar Colding Jørgensen og Edvard Strandskov. Endelig takkede Jesper Rydahl Petersen på familiens vegne.

En smuk højtidelighed var slut, og båren blev nu ført til Kissendrup kirkegård, hvor den nærmeste familie og nogle få venner fulgte ham til hans sidste hvilested.

Hans sidste sag var for fristaden Christiania, og selv om Carl Madsen og christianitterne var to modsætninger, der mødtes, blev fristaden Christiania en vigtig del af hans liv. Det var derfor en smuk ting, at de kom til Lejre station og gik til Carl Madsens bopæl, hvor de hentede hans kone Leni Madsen og datteren. 150 mennesker - alle med blomster - var en sidste hilsen til ham, der havde ført deres sag.

Som medlem af vor afdeling har vi ofte benyttet os af Carl Madsens viden, og vi gik aldrig forgæves, for hans hjælpsomhed var stor.

Familien og Leni Madsen har mistet en god far og mand, og vi har mistet en god kammerat.

*Erhvervshæmmede fra Frihedskampen,
Københavns afdeling*

Agnes K. Kristensen

Fru Agnes Kirstine Kristensen, Reberbanevej 8, Randers, er død i sit hjem efter få dages sygdom, 83 år.

Agnes Kristine Kristensen var en af »Hvidsten-enkerne«. Hendes mand, karetmager Søren Peter Kristensen, var medlem af den navnkundige Hvidsten/Spentrup-gruppe, hvis fleste medlemmer - kun to undslap - blev arresteret af Gestapo i begyndelsen af 1944, hvilke hendes ægtefælle havde givet livet.

Gruppen havde udført et stort og dygtigt arbejde i form af modtagelse og borttransport af våben og sprængstof, som Royal Air Force kastede ned til den danske modstandsbevægelse. Da Gestapo i 1944 fik mulighed for at trevle Hvidsten/Spentrup-gruppen op, var »Karetmageren« blandt de arresterede, og han blev siden sammen med andre af gruppens medlemmer dømt til døden og henrettet i Ryvangen i København den 29. juni 1944.

Agnes Kirstine Kristensen bar denne hårde skæbne med en værdighed, som aftvang respekt. Hun havde samme indstilling til besættelsesmagten som sin mand og delte fuldt ud det synspunkt, at det var nødvendigt at gøre modstand, og sit stærkt nationale sindelag bevarede Agnes Kristensen livet. Hun tålte ikke nedsættende tale om det land og de værdier i øvrigt, hun satte så højt og for

**DAELLS
VAREHUS**

Stormagasinet med de små priser

Agnes Kristensen var ustandselig i aktivitet, og hun havde mange talenter, malede porcellæn, broderede, kniplede og syede. Hun lod sig ikke slå ud, og hun var i mange retninger et eksempel for andre.

TONY GRAGE

Vor fangekammerat, tegneren og forfatteren Tony Grage er død, 62 år. I en årrække levede han utallige humoristiske bladtegninger, men siden begyndte han at skrive romaner og noveller, bl.a. »Giv os en dag« (anm. i Gestapofangen nr. 7-8, 1969), »Tilbage findes ikke« (Gestapofangen nr. 12, 1970) og »som ingen« (Gestapofangen nr. 7-8, 1974).

Tony Grage var aktiv i modstandsbevægelsen, blev taget af Gestapo i sommeren 1944 og kom med den første transport af danskere til Neuengamme den 15. september 1944. Vi vil mindes ham som den idealist han var, en god og trofast kammerat.

FT

OVE PETERSEN

Den tidligere Stutthoffange og fagforeningsformand Ove Petersen er død, næsten 75 år gammel. Han tilbragte en del af sin ungdom i Skotland og fik derfor i venners kredse navnet »Skotten«. Af uddannelse var han smed, men bortset fra de to år i Stutthof, er det længe siden, han har stået på et værksted, for han var i en menneskealder formand for en af smedeforbundets store afdelinger i København og medlem af forbundets hovedbestyrelse.

Han blev arresteret i 1941 og i 1943 deporteret til Stutthof. Under dødsmarschen fra Stutthof blev han befriet i marts 1945 og kom i juni 1945 til København via Moskva. Siden var han medstifter af SF, som han i en årrække repræsenterede som rådmænd på Københavns Rådhus.

Ove Petersen vil i vide kredse blive husket som et usædvanlig retlinet og beskedent menneske, og vi, hans fangekammerater, husker ham som en usædvanlig god og trofast kammerat, hvis rolige karakter og ranke holdning i høj grad bidrog til at højne moralen og sammenholdet i alle situationer.

FT

LÆSERBREV

Skoleelevens fristil om Theresienstadt

Med interesse har jeg læst den 14-åriges fristil om koncentrationslejren Theresienstadt, som udelukkende havde en afgørende fejl,

nemlig at han af gode grunde ikke selv har været der.

Jeg kan som tidligere kz-fange i Theresienstadt meddele, at Dansk Røde Kors ganske rigtigt sendte cigaretter derned, men for en ordens skyld skal oplyses, at tobaksrygning var strengt forbudt af den tyske nazistiske kommandatur, og var forbundet med dødsstraf iflg. lovene dernede fra allerhøjeste sted.

Vedr. maden kan tilføjes, at vi daglig »levede« af fire ofte rådne kartofler og tynd roesuppe, og om aftenen fik vi kaffestatning og et stykke brød og intet andet.

På grund af den dødelige udsultning, der fandt sted, opstod der mange alvorlige infektionssygdomme af alle mulige slags.

Yderligere må tilføjes, at der siden 1941 ved kz-lejrens grundlæggelse, er afsendt frygtelige fangetransporter af europæiske jøder i titusindvis til Auschwitzlejren, og rent tilfældig efter lodtrækning. I alt mener man, at der er gået massetransporter op til mellem en halv mill. og en hel mill. mennesker.

I 1944 begyndte man at bygge gaskamre på bjerg højen »Basteien« i Theresienstadt, hvor der er fundet papirer i den tyske kommandatur, og hvor det autentisk er mig meddelt, at lejrens fanger for alles vedkommende skulle have været gasset ved krigens slutning.

Men så galt gik det dog ikke, selv om mange havde regnet med det.

Jeg og mange andre europæiske fanger skulle selv bygge gaskamrene direkte under SS-soldater og deres schæferhunde, et hårdt umenneskeligt arbejde for de mandlige fanger i hundredetal. Og endda på uhyggelig sultekost.

Forholdene i Theresienstadt var så barbariske, at vi bl.a. havde dødsstraf for AVISLÆSNING, RADIOAFLYTNING og TOBAKSRYGNING.

Alt i alt var det en frygtelig og gruopvækkende tragedie, hvor man enten døde dernede eller blev videresendt til gaskamre i Auschwitz. Det var en oplevelse med livet som indsats på grund af den pinefulde ødelæggelse, der skete. Hårdt fysisk arbejde på umenneskelig sultekost, i ly af alle mulige frygtelige sygdomme som: difteritis, meningitis, tyfus, hjertekramper.

At man overhovedet kom hjem igen var et Guds under, trods mange af de overlevende fik helbred ødelagt for livet.

Jeg håber, aldrig dette vil ske igen, det var en frygtelig katastrofe, rettet mod levende mennesker i alle aldre lige fra små børn til gamle.

Med venlig hilsen
jeres hengivne gamle kz-fange
Kurt Grün
tidl. kz-fange 1943-45
(transp. nr. 25/3 11)

BØGER

Mordet på børnene i skolen i Bullenhuserdamm

AINs generalsekretær Fritz Bringmann har på Röderberg-Verlag i Frankfurt/Main udsendt en pjee »Kindermord am Bullenhuserdamm. SS-Verbrechen in Hamburg 1945: Menschenversuche an Kindern.« (70 sider ill. pris 5,- DM.)

Som det fremgår af titlen drejer det sig om mordene på de 20 jødiske børn i alderen mellem 4 og 12 år, samt de to franske læger og to hollandske plejere (alle fanger i Neuengamme), der fandt sted i skolen i Bullenhuserdamm i Hamburg i natten mellem den 20. og 21. april 1945. Skolen var på dette tidspunkt arbejdskommando under koncentrationslejren Neuengamme.

Med denne forfærdelige forbrydelse skulle beviserne for de fascistiske forsøg med mennesker, som blev foretaget med børn i Neuengamme af SS-lægen Heissmeyer udslættes. Bringmann gennemgår hele denne sag på grundlag af et omfangsrigt dokumentarisk materiale.

Som eksempel gennemgås SS-Obersturmführer Arnold Strippels karriere fra alm. menig SS-mand til Obersturmführer. Strippel er en af de hovedansvarlige for mordet på børnene - men går trods dette frit rundt i Vesttyskland i dag. Ydermere havde Strippel ansvaret for alle Neuengammes arbejdskommandoer i Hamburg. Disse arbejdskommandoer var umenneskelige og betød en kvalfuld død for tusinder af fanger også mange danske fanger.

Bogen omfatter også en kort, historisk redegørelse for Neuengamme, samt en fortegning over navnene på samtlige udekmandoer under lejren. Bogen er illustreret og viser bl.a. gribende billeder af de uheldige børn, der blev benyttet til forsøg med tuberkulose, taget af SS.

Trods dette, at begivenhederne fandt sted for 33 år siden, er det en højaktuel bog, der rejser spørgsmålet, om det manglende retsopgør og den fuldstændige uforståelige lem-fældighed over for forbrydere mod menneskeheden.

N. O. Køster

Kammeraternes Hjælpefond

er raske kammeraters hilsen til de syge

DÆKKO

PRESENNING KOMPAGNI %s

TLF. 01 - 28 80 60

Hoveddepot:
Kabbelejevej 32-34
2700 København
Brønshøj

Studiemappe om den illegale presse

Det kgl. Bibliotek har netop udsendt et antal studiemapper om den illegale presse og den illegale litteratur i besættelsesårene fra 1940-45.

Det er første gang, biblioteket kommer med et direkte undervisningstilbud, og den ydre anledning er den kommende 35 års dag for 29. august 1943. Materialet belyser ikke mindst den illegale presses indflydelse på, at det kom til et brud mellem den danske regering og besættelsesmagten.

Bemærkelsesværdigt er, at studiemapperne kun indeholder originaler, ikke kopier af den illegale litteratur. I hver mappe er der tre illegale bøger eller pjecer, nemlig Kaj Munks Sidste Digte (Frit Nordisk Forlag 1944), Den danske Flaades Kamp og Sænkning (Frit Forlag 1943) og Keep Smiling (Frit Nordisk Forlag 1945) med satiriske tegninger og småhistorier om krigens gang. Desuden rummer mappen et eksemplar af følgende landsblade fra tidsrummet 1944-45: Frit Danmark (samt Frit Danmark, Nyheder og Kommentarer), Hjemmefronten, De Frie Danske, Land og Folk, Kirkens Front, Danskeren, Dybbøl Posten og Fri Presse.

Endvidere er der et klassesæt med 30 eksemplarer af Nordisk Front (22/2 1944), og endelig medfølger Det kongelige Biblioteks bibliografi over »Besættelsestidens illegale Blade og Bøger 1940-45«, udarbejdet af Leo Buschardt, Albert Fabricius og Helge Tønnesen.

Frode Jakobsen fortæller...

Frode Jakobsen skrev i 1975 sin to-bindes erindringsbog: »I Danmarks Frihedsråd«. Vi anmeldte den ikke, da vi desværre ikke udkom det år.

Han har også skrevet en mindre bog: »Da leret tog form«. Det er en bog om hans barndom i Øster Lølby på Mors, hvor han voksede op i en børneflokk på 12. Faderen var friskolelærer med dybe rødder i og kærlighed til hele det grundtvigske livssyn.

Det er nok en bog om hans barndom, men det er slet ikke en børnebog. Børn vil næppe fanges af den, men det er en særdeles værdifuld bog for alle, der holder af børn og som studerer børn.

Det er forbløffende, hvad Frode Jakobsen kan huske fra sin barndom, og som voksen fortæller han interessant om hjemmet, skolen, de religiøse bevægelser på egnen og om det nære samfund, hvor alle levede med i egen og naboernes trivsel.

Frode var tidligt udviklet. I en meget tidlig

ERIK EMBORG EXPORT 4 DK 9000 AALBORG DENMARK
TELEPHONE 08-1312 33 CABLE ERIKEM TELEX 69763 ERIKEM DK

Your Food Specialist

alder læste han således både Saxo og Snorre.

Da børneflokken var så stor, og penge var små, kom han i en alder af 12 år ud at tjene. Her voksede kærligheden til hjemmet med far og mor, søstrene og brødrene rigtig frem.

Han er en stor beundrer af sin far. Han finder, at han var en stor lærer. Efterhånden havde han 80 børn i sin skole, mens »stats-skolen« måtte nøjes med ni. Faderens udstråling sammenfatter han i ordene: »Han satte sit præg på os. Han gav dem forståelse af betydningen af forholdet til Vorherre, forholdet til vort land og vort ønske om at blive ærlige mennesker.«

Ved gode menneskers hjælp kom Frode på Viborg Latinskole. Det var hans ønskedrøm, blot syntes han, at latinskolen lå så langt, langt borte.

Man fornemmer hele tiden en linje fra den dreng, der måtte gøre så meget for at overvinde sin mørkerædsel, til den stædige, en-somme frihedskæmper fra krigens første år.

(Frode Jakobsen: »Da leret tog form«, 166 sider. Gyldendal)

F-k

Finnis Austria

Under ovenstående titel udgives i nær fremtid et af dr. Franz Daniman redigeret dokumentarisk værk om Østrigs besættelse i marts 1938. Værket omfatter ca. 60 bidrag, hovedsagelig af personer, der oplevede okkupationen.

Der er bidrag fra illegale gruppeledere fra det katolske, det socialdemokratiske og det kommunistiske parti, regeringsmedlemmer, KZ-fanger, partisaner, fagforeningsfolk og videnskabsmænd.

NAT OVER TYSKLAND

Da Siegfried Neumann i 1939 emigrerede fra Nazi-Tyskland havde han en lidelseshistorie bag sig, der lignede hundredetusinder af tyske jøders skæbne. Hans lidelser sluttede dog ikke i gaskamrene. Han undslap nazisternes udryddelsesmaskine.

Neumann er født i Tyskland, hvor han tilbragte en sorgløs barndom og ungdom, og hvor hans religion ikke voldte problemer. Tværtimod, han følte, tænkte og udtrykte sig som tysker. Sammen med sin generation gik han med patriotisk patos og sang som frivillig ud i første verdenskrigs skyttegrave.

Og som tidligere frivillig frontsoldat troede han sig til en vis grad beskyttet trods nazisternes magtovertagelse. Men efter »Krystalnatten« blev han arresteret og anbragt i kz-lejren Oranienburg (Sachsenhausen). Efter at have erklæret sig indforstået med at afstå familiens store jordbesiddelser til nazister for en spotpris, fik han tilladelse til at udvandre.

Nogen tid senere foranstaltede det amerikanske Harvard-universitet en prisopgave om emigrantberetninger om deres liv i Tyskland før og under Hitler. De indsamlede beretninger skulle være udgangspunkt for en videnskabelig undersøgelse. Neumanns beretning blev til den autentiske beretning »Nat over Tyskland«, der skildrer en konservativ, tysk jødes tilværelse fra tiden før 1. verdenskrig og op til 1939. Neumann bor i dag i Israel, men hans bog er nu udkommet i Vesttyskland.

(Siegfried Neumann: »Nacht über Deutschland« - Paul List Verlag, 131 sider, 14,80 DM).

F.T.

ADRESSE- LISTE:

SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 Kbh. N. (01) 35 50 12.
Næstform.: Erik Beermann, Toldbodgade 61, (01) 14 04 31.
Skr.: P. Nielsen, Bjernedevej 40a, 2700 Brønshøj. (01) 74 26 35.
Kass.: Børnt Johannesson, Kongshvilevej 20, 2800 Lyngby, giro 5 11 79 17.
Bestyrelse: H. Davidsen, Frode Toft, Arnold Jensen, Hans Andersen, Børge Jensen, Lilian Olsen, Cilla Cohn og Mogens Petersen.

BUCHENVALD-KLUBBEN

Fmd.: Hans Andersen, Onsgårdsvej 17, 2900 Hellerup. (01) 61 18 91.
Kass.: Johs. Damsgård, Herninggade 1, 2100 København Ø. (01) 42 55 72.
Århus: Håkon Thomsen, Søndervangen 20, 8260 Viby J. (06) 14 53 95.
Aalborg: G. Hansen, Sønderbro 15, 9000 Aalborg. (08) 12 73 63.

DACHAU-KLUBBEN

Fmd.: Erik Beermann, Toldbodgade 61, 1253 København K. (01) 14 04 31.
Næstfmd.: Poul Nielsen, Bjernedevej 40a, 2700 Brønshøj. (01) 74 26 35.
Kass.: Agner Vennike, Præstelængen 19, København NV. (01) 10 72 60. Giro 58 718.
Skr.: Arvid Hemmingsen, Tulipanvej 21, 2720 Vanløse. (01) Fasan 608.
Socialsekretær: Otto Laugesen, Dragstrupvej 118, Ml. Jølby, 7950 Erslev Mors. (07) 74 16 64.

LANDSFORENINGEN ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 Kbh. N (01) 35 50 12.
Næstfmd.: Richard Andersen, Giersingvænget 24, 5220 Odense. (09) 15 98 27.
Kass.: Anna Strunge, Musvågevej 20, 8210 Århus V. (06) 16 98 12.
Kbh. afd.: Kontor: Hulgårdsvej 110, 2400 København NV (01) 19 67 91.
Fmd.: R. Bonde Larsen, Marievej 7, 2740 Skovlunde. (02) 94 99 04.

Esbjerg afd.: H. Thomassen, Torvegade 159, 6700 Esbjerg. (05) 12 87 83.

Odense afd.: Øster Stationsvej 21, 5000 Odense C.

Fmd.: Richard Andersen, Giersingvænget 24, 5220 Odense SØ. (09) 15 98 27.

Kontoret er åbent hver onsdag fra kl. 10-12 og fra kl. 16-18. Tlf. 13 88 45. Herudover vil kontorets leder Chr. Hansen kunne træffes på tlf. 16 31 93.

Sydfyns afd.: Louis Artell, Kirkevej 6, 5892 Gudbjerg. (09) 31 09 23.

Oskar Hansen, Vognmandsvej 25, 5800 Nyborg. (09) 31 09 23.

Sv. Aage Pedersen, Svendborgvej 45, 5761 Ollerup. (09) 24 13 65.

Nordsj. afd.: Ove Laursen, Dyssekilde, Ganløse, 2760 Måløv. (03) 18 30 46.

Aalborg afd.: A.J. Jørgensen (Abo), Lemvigvej 67, 9220 Aalborg Ø. (08) 15 70 82.

Århus afd.: Alfr. Berthelsen, Fuglebakkevej 130, 8210 Århus V. (06) 16 63 18.

Centrets adresse: Skovvangsvej 220, 8200 Århus N. (06) 16 63 18. Åbent tirsdage og torsdage 14-17.

LANDSFORENINGEN GESTAPOFANGERNE

Fmd.: Ove Lembcke, Brødregade 19, Randers. (06) 42 51 30.

Næstfmd.: Børge Jensen, Vangeledet 76, 2830 Virum. (02) 85 00 35.

Kass.: Henry Clausen, Strandagergård, Kulhus, 3630 Jægerspris. (03) 33 01 91.

Århus afd.: Tonny Johansen, Trillegårdsvej 30, 8210 Århus V. (06) 15 06 46.

Kass.: Th. Nielsen, Jens Baggesensvej 66, 8210 Århus V. (06) 16 50 80.

Randers afd.: O. Lembcke, Brødregade 19, 8900 Randers. (06) 42 51 30.

Kass.: Jenny Fuks, Herman Stillingsvej 68, 8900 Randers. (06) 42 63 61.

Sjællands afd.: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værlose. (02) 48 56 74.

Kass.: Helge Brinch, CF-stationen, 3310 Ølsted. (03) 34 91 43.

Region I: Frits A. Lybek, Ahornvej 5, 9575 Terndrup. (08) 33 57 58.

Kass.: Sv. Jönsson, Konvalvej 45, 9000 Aalborg. (08) 18 34 73.

HANNOVER-STÖCKEN

Fmd.: Arnold Jensen, Velhustedvej 5, 6933 Kibæk. (07) 19 14 92.

Skr.: Chr. Brønnum, Finlandsvej 15, 9800 Hjørring. (08) 92 49 81.

Kass.: Axel G. Nielsen, Graven 18, 8700 Horsens. (05) 62 60 00.

HORSERØD

Fmd.: Heinrich Davidsen, Kastrupvej 90, 2300 København S. (01) 55 34 99.

NEUENGAMME-FORENINGEN

Fmd.: Holger Grome, Tårnby Torv 24, 2770 Kastrup. (01) 50 33 86.

Næstfmd.: Mogens Petersen, Skallerupvej 20, 4760 Vordingborg. (03) 78 12 04.

Kass.: Ib Lærche, Immerkær 25, 2. tv., 2650 Hvidovre. (01) 75 58 03.

Skr.: Niels Otto KÖster, Offenbachsvej 27, 2450 København SV. (01) 17 24 97.

Medlemskort og arkiv: Alex Bindeballe, Bakken 10, Nors, 7700 Thisted. (07) 98 11 95.

RAVENSBRÜCK-GRUPPEN

SACHSENHAUSEN-FORENINGEN

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 København N. (01) 35 50 12.

Skr.: Alf Møller, Ørsbjergskovvej 15, 5591 Gelsted. (09) 49 14 35.

Kass.: Banke Jung-Jensen, Skalbjergrvej 32, 5230 Odense M. (09) 13 38 03.

Esbjerg: Peder Holm, Gefionsallé 4, 6700 Esbjerg. (05) 14 02 67.

Odense: Evald Lægteskov, Åsumvej 128, 5240 Odense NØ. (90) 10 24 15.

STUTTHOF-FORENINGEN

Fmd.: Helge Kierulff, Kidhøj 10, 2880 Bagsværd. (02) 98 11 77.

Kass. og skr.: Einer Berthelsen, Guldborgvej 2, 2000 København F. (01) 86 88 03.

THERESIENSTADT-FORENINGEN

Fmd.: Cilla Cohn, Rosenborggade 2, 1130 Kbh. K. (01) 13 15 75.

Næstfmd.: Max Gritzman, Nr. Søgade 49, 1370 Kbh. K. (01) 14 57 37.

Næstfmd. og kass.: S. Fischermann, C.J. Frandsensvej 15, 2400 Kbh. NV. (01) 67 05 76.

DE ERHVERVSHÆMMEDE

Adresser i København:

Kontor: Hulgårdsvej 110, 2400 Kbh. NV. (01) 19 67 91.

Fmd.: Rasmus Bonde-Larsen, Marievej 7, 2740 Skovlunde. (02) 94 99 04.

Næstfmd. og leder af social afd.: Carl Nommels, Kostenborgvej 23, 2650 Hvidovre. (01) 75 00 67.

Medhjælp i social afdeling og skr.: Erna Watson, Rørholmegade 12, 1352 Kbh. K. (01) 11 95 41.

Kass.: Anders Mogensen, Valbygårdsvej 75, 2500 Valby. (01) 17 59 12.

Leder af arkiv: Olaf Jørgensen, Jens Juulsgade 52, 2100 Kbh. Ø. (01) ØBro 4334.